

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISK DAGBLADET

Laupäeval, 18. jaan. 1975

Nr. 5 (3994)

17. aastakäik

Vaidlus ERN-is üld- valimiste ja REE-ga koostöö küsimustes

Äsja Eesti Rahvusnõukogu konverentsil kujunesid järgnevad vaidlused mitme huvitava, kuna sin esmakordselt avalikult kõneldi üldvalimistest osavõtu ja Rootsi Eestlaste Esindusega koostöö alustamise poolt ja vastu. Küsimusse kerkis sel puhul, milliseid ülesandeid mõeldavas koostöös üks või teine "pool" võiks täita. Oli sõnavõtjaid, kes pooldasid koostöömõtet ja valimistest osavõttu, oli ka neid, kes rõhutasid, et kõik peab vana juurde jääma. Kas meil on üldse võimet koostööks, küsis üks sõnavõtjast, dr. Valter Tauli.

Alljärgnevalt mõningaid rep-
likke:

V. Tauli: Horm peab rootsi eestlaskonna dualismi normaalseks. Arvan aga, et see on ebaküpsuse tunnuseks, et selliselt eraldi marsitakse. Ka Eestis oli meil ju vaid üks parlament, kuigi oli palju eriseisukohti. Et samadel aladel üksteisega võisteldakse, ei ole mingi eriline tarkus, see on otse praktiline rumalus.

A. Horm: Poliitiline diferentseerumine on siiski ajalooline fakt. See on rõhkem tehniline küsimus, kas need esinevad ühes ja samas ruumis, või eri foorumitel.

Miks ERN/EK ringkonnad kaasa ei ole läinud valimistele on peamiselt tingitud praktilistest põhjustest. ERN, E. Komitee ja ERF tööga koormatud personal ja juhtkond peaks nagu leidma veel aega ja energiat täie hooga kaasas olemiseks ka REE-s, selle valimistel, kokkutulekutel, komisjonides, organites ja töös. Ainult et see paljudele passiivsetele meeldiks. See on ju täiesti

Järg lk. 11

Mongoolia piirimaal leiti kadunud hõimu VIIMNE LIIGE

Kes teab midagi kamassi rahvast, eestlaste soomesugu hõimust? Enamus meist pole seda kunagi kuulnudki. Ometi leiti juhuslikult Siberist Mongoolia piiri lähedalt selle rahva viimane elusolev esindaja, kes kõneleb veel elavat oma rahva keelt. 70-aastane Klaudia Plotnikova osutus keeleteaduslikuks sensatsiooniks soomeugri keeleteadlaste kongressil 1970 aasta suvel Tallinnas, märgib Risto K. Träff, kes soome usklake jõuluaubumis KULTALYHDE (Kuldviik) avaldab artikli viimasest kamassi rahva liikmest ja kamassi keele kõnelejust, rõhutades, et sellises isikus peab olema ebatavalist elujõudu: "Mõnele tundub vahet ka iseäralik, et kamassi-vanainimene on usklik. Kuid temale endale on see iseenesest mõistetav ja loomulik eluvajadus. Ülimalt haruldane on aga see, et ta esindab maailmas ainsana üht rahvast."

Kuidas avastati viimase kamassi keele kõneleja, sellest kirjutab R.K. Träff kokkuvõttes järgmist: A. 1963 uurisid eesti keeleteadlased Siberis samojedirahvaste ajaloolisi asumisalasid. Teadlaskond oli jõudnud peaaegu Mongoolia piirini ja peatunud Sajaani lääni väikeses Abalakovo külla lähisteel. Sajaani mäestikust voolav Ilbini jõgi oli uuristanud endale oru ja ümbrus olnud maaliiselt kaunis. Või oli lõppenud ja seda ot-

sustatud hankida külast. Neile näidatud maja, kust olevat või saamiseks väljaveateid. Kaks reisitseltskonda kuuluvat neit lüüdnud siis võistust sooritama. Majas elav naine, kel oli valge lehm, arvati olevat tatarlane. Või saadi, kuid samal ajal leiti midagi sootuks tähtsat. Kui tatarivanamutt kuulnud, et võõrad on keeleteadlased, ütelnud ta neile oma emakeelele: "Küll on teil toredad juuksed!"

Elina-nimeline neiu teritanud kõrvu. Ta oli olnud prof. Ariste õpilane Tartus ja pani kohe tähele, et see ei olnud tatari keel. Juba üsna põgusa selgitamise järel avastatud, et vanainimene kõneles ammu surnuks tunnistatud kamassi keelt. Nõnda oli viimne kamassi leitud.

Avastusest teatati viivitamatult Tartu Ülikoolile. Sealst saadeti ka kiiresti kohale keeleteadlased vanainimese usutlemiseks.

Järg lk. 11

Kamassi-rahva viimane liige Klaudia Plotnikova eesti keeleteadlase prof. Paul Aristega Tallinnas.

Briti ei võimalda uue EV-esindaja ametisse seadmist

Ahelana järgnenud surmajuhtumitega sattus Eesti Vabariigi London saatkond olukorda, kus sellel puudub Briti valitsuse poolt tunnustatud diplomaadi staatusega juht. E.V. saadiku August Torma surma järele aktsepteeriti tema järglasena saatkonnajuhatajaks Ernst Särepera. Viimase surmaga lõppes aga otsene kontinuitet Eesti Vabariigi valitsuse poolt määratud diplomaatilises personalis ja saatkonna vanim ametnik August Bergman sai vaid saatkonna hoolidaja staatuse. Viimase surma järele on E.V. esindaja New Yorgis Ernst Jaakson isiklikke pingutusi teinud Londoni välisametis olukorra lahendamiseks, millises osas on nüüd vastus saadunud, nagu selgub alljärgnevast E.V. USA-esinduse kommünikeest.

Kommünikees teatab E.V. esindus:

On üldiselt teada, et Briti valitsus ei ole kunagi tunnustanud de jure Eesti kui ka Läti ja Leedu vägivaldset liitmist Nõukogude Venega. See ametlik seisukoht püsib endiselt edasi. Kuid Briti valitsuse seisukoht Balti riikide saatkondade suhtes erineb tunduvalt Ameerika Ühendriikide omast. Washington on näiteks võimaldanud Balti riikide diplomaatliste esindajate ümberpaigu-

tamist ning ametlikku akrediteerimist, kuna Londonis see võimalus puudub. Vastandina Ameerika praktikale seisid Eesti, Läti ja Leedu viimaste täisvoliliste saadikute nimed Briti diplomaatilise nimekirja lõpus ning neid tunnustati ainult isiklikul alusel. Nüüd seisavad selles nimekirjas vaid Läti ja Leedu charge d'affaires'ide nimed, kuna E. Särepera surmaga on viimane Eesti esindaja nime sealt välja langenud.

Peale hr. Särepera surma

võimaldas Briti välisministerruum hr. A. Bergmanil tegutseda Eesti saatkonna administratiivse juhtina, arvesse võttes, et hr. Bergman oli pidevalt olnud saatkonna teenistuses alates 1924. aastast. Tema surmaga tekkis jällegi uus olukord.

Kuna E.V. esindused Ühendriikides ja Britis on alati seisnud tihedas koostöös, siis oli ka vajalik E.V. esindaja E. Jaaksoni sõit Londoni peale hr. Bergmani surma. Nagu teada

E.V. esindaja Ernst Jaakson (pildil) on määranud Londoni saatkonna maja ja administratiivse asja-ajamise eest hoolitsejaks saatkonnamaetnikku pr. Anna Vagström-Taru.

viibisid sel puhul ka Londonis E.V. esindaja Hispaanias Dr. V. Raud ja eestlaste huvide kaitsja Saksamaal hr. E. Reisenberg. Peale Eesti esindajate omavahelisi nõupidamisi oli ka kokusaarimise kohalike Läti ja Leedu diplomaatistide esindajatega.

Eesti huvides on muidugi meie esinduste säilitamine ja tegevuse jätkamine selles ulatuses, mis on võimaldatud asukoha maa valitsuse poolt. Selles asjas on toimunud läbirääkimised Briti välisministerruumiga. Peale pikemat kaalumist

Järg lk. 11

EPL

Laupäeval, 18. jaan. 1975

Briti vastus

Kadunud Eesti Vabariigi saadik August Torma ütles kord intervjuus Eesti Päevalehele, et saatkonna jätkuv püsimine ligi kolme aastakümne kestel on olnud "lausa imeks", mõeldes Briti välispoliitika tavale külastuste kohanedu poliitilistele muudatustele maailmapildis. Ükski teine välisesindus ei ole Londonis kuigi kaua vastu pidanud pärast režiimi-muudatusi nende päritolumaades või koguni nende eksistentsi likvideerimisel mõne teise maa poolt.

Isegi poolakad, kes lääneliitlastega, eriti aga inglastega mõeldud sõjas käsi-käsi võitlesid vabaduse ja demokraatia kaitsmiseks, pidid pärast sõja kogema, et nende demokraatlik valitsus eksilis kaotas oma positsiooni võimuletulnud kommunistliku režiimi kasuks, milline sai tunnustuse (Mikolajczyk lühiajalise kojupeetumise taustal) ja legaalsuse Briti valitsuse ees.

Kui nüüd Eesti, Läti ja Leedu anastatud riikide esindused sellele rutiinile vastupidiselt said edasi tegutseda, siis eeskätt Suur-Britannia tiheda liitluse tõttu USA-ga, kes kategooriliselt keeldus vägivaldset akti tunnustamast ja on seda teinud senijani.

Küll aga kompromissid inglased oma tavajärgse poliitikaga selles mõttes, et Balti riikide iseseisvust esindavad diplomaadid asetati välisesindajate nimekirja lõppu, tunnustatavate isikliku alusel, mis ju tähendas anastuslokorra de facto, ent mitte de jure tunnustamist. Sellega oli juba algusest peale teatud vahe olemas Balti ja Briti Baltikumipoliitika vahel. Pealegi oli ilmsel, et Briti poliitika läks välja "tasa-jatargu-asjaajamise" peale: aeg pidi lahendama tülika probleemi loomuliku surevuse kaudu.

Saatust on tahtnud, et eestlaste Balti riikide esinduste osas esimesena sattusid sellesse olukorda, kus E.V. valitsuse poolt ametisse nimetatud diplomaadid esindajad on surnud ega ole ka valitsuse poolt ametisse nimetatud ametnikke — pr. Ann Vageström-Taru paigutati min. Torma poolt a. 1940 ja nagu nüüd Ernst Jaaksoni katsetes kontinuiteeti järele seada on selgunud, et taha inglased aktsepteerida, et E.V. täisvõimeline minister ise ja mitte tema välisministeerium (milli-

se okupandid likvideerisid) vastavale otsusele alla kirjutas, kuigi juriidiliselt ei tohiks Torma võltu olla ka selles osas erakorraliste olude arvesse võtmisel kuidagi viisi ebaküllaldane.

Tõlgendus kriipsutab vaid alla hea tahte puudumist Briti valitsuses juures, niisamuti kui see ilmsel ka Kossoginiga Balti kulla ümber kauplemisel, kuigi kuid olid iseseisvate Balti riikide ja rahvaste ja mitte venelaste oma. Kulla asjas kompromissiti küll sellisel, et venelased said pool miljonit naela "hüvituseks" otse inglastele, kes aga ise end (Kossogini heakskiitmisel) hüvitasid nõudmistest osas Baltikumis ja Siberis balti kulla müümisega.

Ka seekord on üks väikeseks kompromissiks paokil: Londoni saatkonna majale ja tegevusele administraatori määramine on võetud teadmiseks, mis tähendab seda, et selles osas ei ole Briti valehesegamist karta. Eriti aga, kus inglased ei ole ka loobunud oma liitlaste ameeriklaste jätkuvast Baltikumi annekteerimisest mittetunnustavast hoiakust. Seega ei ole mingit paanikat Londoni-saatkonna arhiividega ega rutiinid jatkamisega. Saatkond jääb endiselt Inglismaa-eestlaskonna kesksesse punktiks.

Inglaste Balti saatkondade diplomaatilise poole "välja-sutramise-poliitika" tabab loogiliselt varem või hiljem ka lätlasti ja leedulast, millest on kahtu, sest ka Briti valitsus tohiks teadlik olla, et Balti rahvaste suur sümpaatia on traditsiooniliselt olnud inglaste poolel, ka pärast iseseisvuse kaotamist ja saatkondade säilitamises on tahetud näha suure maailma-riigi jätkuvat sõprust balti rahvastele.

Kuidagi viisi ei saa aga hindamata jätta inglaste kindlaks jäämist anastuste de jure mittetunnistamise poliitika juure, kuigi Austraalia domineeris siin katsus halba eeskju pakkuda emamaale ja kogu läänemaailmale.

KLA

Rootsi kodanik Poolas vangis

WARSSAVI (EPL) — Toimetuskodakondus läks oma kodumaad Poolat külastavale rootsi kodanikule Arkadius Karobynskile kalliks maksma. Ta vangistati ja nüüd peeti tema üle kohut: Poola sõjaväest deserteerumise, Rootsi põgenemise ja "spionaaži" eest mõisteti ta 12. aastaks vangli.

Karobynski põgenes Rootsi a. 1945, abielulis ja teda ootab Dalsjöforsis, kus ta elas abikaasa ja neli last. Rootsi ei saa tema toimetuskodakonduse pärast midagi ära teha. Poola prokurör kinnitas, et kaebalane on "kõik üles tunnistanud", nagu see on tavaline sedalaadi idaprotektsside juures. Prokurör on seletanud, et 12-aastane trahv oli "väga pehme".

Lähenevad "Kauged rannad"

Pidevalt proovituks teatritrupp, kes pingsas töös pikkaude jookslu on koos mitu õhtut paar korda nädalas või rohkemgi, muutub nagu üheks perekaks, kes jagab rõõmu ja muret, head ja halba, kellel kunevavad omad harjumused, oad kombad ja isegi oma murgusõnadega suurt midagi aru ei saa. Just sõnarae nägi "tule ja vee" ühtekülalisuse mulje jääb Pinnastudio ansamblist, kes Eesinduse ruumides Gärdeli valmis etelendusele 1. veebruaril Sõdra Teatris "Kaugete randade-ga".

Eesti publikule südamesse kasvanud Marcel Pagnoli teatritrupp li-nest osalistel on poolend vanad tuntuud lavaveteranid — Jussi Rott, Elmar Nerep ja Roman Väli — kes Marselle'i sadamale kujukava menurikis näendiga on hästi kodus. Kui Jussi restoraanipidaja Cesar'ina oma poja Mariuse (Aleksander Pihti elavaloomulises kehastuses) püksirihma vihaga lauale virutab, siis on koha näha, et Jussi on ikka seesama tore Jussi ning jälle oma sõdureks. Sama käib ka purjemeistri Panisse'i kohta Elmar Nerepi tõlgituses. Kui palju peenendulisi dialooge on tal salaja armastatud noore Fanny'ga...

Silin on ka veinipudelil juurde tukastama jäänud kerjus Fiquisseau noore debitaandi Leauri Nurmisseare ilmekas "kujuandus". Eesti noormees on pärit Fürstist, lõpetanud Saksamaal restoraanikooli ja siln Eesti Gümnaasiumi. Ta töötab praegu Eesti Maja elnealusa ja unistab tulevikus oma restoraanist. Peedu Järve, kes Eestis mängis Sõmeru haridusseltsi amatöörateatri koosseisus, on pesuette näiteametnik monsieur Brun. Oma "hukkaläinud" tütre Fanny pärast ahastav ema Honoreine on endistest Pinnastudio lavastustest tuntud Lea Trepp, kellel pingutavad pedagoogilised ülikoolipingud seljataga. Tal näib olevat seda õiget Lõuna-Prantsusmaa kalakauplajanaise ägedat verd. Kaugete randade poole tüüriva laeva poolsmanina esineb Egon Peensaar, kunagise "Mariuse" Boris Peensaare vend.

Teist korda on näitejuhi ülesandeks eestlaste poolel Jüri Paul Jürgenthali, kes kakks aastat tagasi meie publikule oma võimeld näitas A. Mägi "Pärandusega". Tüki nimel oli noorele režiissõbrile otsekul sümboliks, sest ta kannab ju edasi oma vanaisa Paul Pinn ja oma ema Signe Pinnia pärandust. "Satusin teatrit alale täiesti uskumatu saatusse nõrgi läbi," jutustab Jüri, tõmmates pilpu eel inglasiiku rahuga. "Õppisin ülikoolis pedagoogikat, uskude ajalugu, teatriteadust ja kunstiajalugu, et saada muuseumi intendandiks. Mõne aasta eest pöördusin tuntud rootsi teatridpedagoogi Kalle Flygare poole palvega, et kas tema ei juhtu olema vanu pilte mu vanaisast, kuna teadsin, et ta omal ajal ka Eestis teatrieluga tutvumas käinud oli. Mulle tuli aga hoopis kutse sügissemestriks Flygare teatrikooli proovile tulla... Nüüd ei ole teater minule enam igapäevane töö, vaid kutsumus, mille eest olen valmis väga palju ohverdama."

Jüri Jürgenthali unistuseks tulevikus on avada oma teatrikool, aga mitte Rootsis. Ta on tõotanud õpetajana rollide kujundamisse alal Kalle Flygare koolis terve aasta pärast selle lõpetamist. Näitejuhi oma eest teatris nimetab ta teatrisuhtes "häädaabluks", kuna ei

pea end õigeks "meheks keeleraskustesse tõttu. Ta saab küll igast räägitud repliigist aru, ent ei ole vart kompetentne näitlejale andma rollide psühholoogilist analüüsi eesti keeles. Senini pole aga keegi "Kaugete randade" osalistest noore näitejuhi üle nurisenud, kes nii penetundelisel igale ühele eraldi kinnise ukse taga juhiseid annab pärast iga üksiku stseeni läbivõtmist. Ta ei tõsta kunagi häält, ei praga, ei vanna ega karju ta jääb ikka rahulikuks pilpu populataks "inglise gentlemanniks".

Jüri muretsseb veldi ka selle üle, et meie vanema sugupõlv teatrit publik loodab näha "Kauged randu" niisugusena nagu see oli iseseisvuse ajal "Estonias". Ta rõhutab, et publik peaks aru saama Pinnastudio ansambli raskustest: pärast kauemat aega keldiruumis toimunud proove tuleb järsku seista teatrilaval — pärast üht ainsat peaproovi — see pole näitlejale mitte just kerge ülesanne. "Sin on tegemist intlimse kamerteatriga. Tuleb naudida näitlejate võimeld, mitte kuulise." Kulukate küllsides asemel tulevad kasutusele projektsioonid. Ka tuntud rootsi näitejuhid, nagu Bergman ja Sjöberg, kasutavad üha enam projektsioone küllsides ehitamise asemel. Iisab Jüri. Ta märgib ka rahuldusega, et eesti publik ikka veel ansambli ootab üksikute osalistel briljeerimist, n.n. "staarimängu", kuna rootsi teatrid üha enam muutuvad niveleeritud kollektiivideks.

Jouan paar sõna juttu vesta kuuli happa ja väga hingestatud Mari Klümaniga, kes debüteerib Pannyn'na, mis omal ajal oli Mare Leedi hiligeosa. Mari töötab pangas, õpib juurat, oli viis aastat tagasi terve õppeaasta Rotary stipendiumiga ühes kolledžis Georgias, USA-s. "Olin statistina, toatüdruna, külveti "Lamp ei tohi kustuda" lavastuses. Seal mul

see teatrihuvi algaski. Arvan, et teatritöö igale noorele on kasulik. See arendab keeleoskust, väljendusvõimet ja liikumisevabadust."

Kõige noorem osaline ansamblis on koolinoor Christian Penno, kes käib Palmgrenska erakooli 9ndas klassis ja mängib 16-aastast parvelaveva kütjat. Näitejuht on publiku meeleheaks lavastusse põiminud ühe osalise laulu etteaste-ga: eksotiilise malallaseena esineb Mari Kamp esitades tuntud 30ndate aastate meeleolulaulu "Parlez-moi d'amour."

KARIN

Kohaliku elu

GÖTEBORG
Muusika ja kirjandusõhtu

Göteborgi Eesti Maja Klubi korraldab muusika- ja kirjandusõhtu pühapäeval, 26. jaan. kl. 17. Esinevad muusikaliselt pianist Hilja Saarne ja tehseillid Guido Vecchi ning kirjanduslikult näitelavastaja Tiliu Haamer jt. Kohvilaud ja võimaldab Eesti Maja Klubi perenais-telt.

Klubi on avatud kl. 15—22.

GÖTEBORG
Kõitjäre loterii

Göteborgi eesti Majas on laupäeva pärastlõunail ja pühapäeval, 18-19. jaan., daamide annetatud käsitööd, loteriivõidud vaatamiseks välja pandud. Külalaste ja vaadake, võimalus looside ostmiseks kohapeal. Teretulemist kõigile ütleb Daamide Ring.

100-aastane eestlane suri Stockholmis

Stockholmis suri 13. jaanuaril üks vanimaid Rootsi-eestlasi Ludmilla Sepp. 4. oktoobril oleks saanud 100-aastaseks.

Ludmilla Sepp oli sündinud 4. oktoobril 1875 Arukülas. Rootsi tulr ta koos tunnend maletajast poja Leoga. Viimase ajal viibis ta ühes Järfälla pensionäridekodus meditsiinilise hoole all.

Eestis suri 8. jaanuaril Vanda Kirmann. Kadumu kuulus akadeemilisele korp. Indlasele.

Kunstnik Murakin surnud

Norrköpingis suri 11. jaanuaril tuntud eesti maalikunstnik Ants Murakin, olles saanud 82 aastat vanaks.

Ants Murakin harrastas oma Rootsi-perioodil peamiselt motiitüüpia-technikat, millesse zhanris oli teostatud ka tema 80nda sünnipäeva näitus Stockholmis Eesti Majas. Murakin oli suur looduse sõber ja ta on ka kirjutanud raamatuid, m.h. "Paani riigis". Ta oli sündinud 6. jaanuaril 1892 Viljandinaal.

Baltikumist tulnud juute Lääne-Berliini

BERLIN (ME) — Lääne-Saksa ametivõimud seletasid, et umbes pooltuhast N. vene juuti, kes said viimase pooleteise aasta kestel väljarändamise loa Israell, on tegelikult tulnud Lääne-Berliini. Ainult kolmandikult sellest on seal elama jäänud Saksa ametlik luba, teiste kitsimise on veel lahtine, kujuures nad on paigutatud Ida-Saksast tulevate põgenike barakkidesse, kus on tekkinud julgeoleku j.t. probleeme.

Lääne-Berliini juudi rahvusest koloonia juht H. Galanski on seletanud selpühul ajakirjandusele, et enamik märgitud viiest sajast juudi väljarändajast on tulnud Balti riikidest, ülejäänud vähem osa Leninigradist.

L. Berliinis olla 5-tuhande liikmeline juudi koloonia, millel omad kultuurilised ja usu-

lised institutsioonid viis süngooigi, juudi kooli, laste eepäevakode, täisealisele hariduslike programme, oma vanadekodu ja muuga.

See on üks põhjus, miks eestlastateks saada sinna. Paljud on neist alul käinud ära Israellis kuid seal lahkunud oma le uust kodust Euroopa maadest otsides.

EESTI PÄEVALEHT

Eestniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhon Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja tallus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingarlan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm I
Telefon 21 64 46

Toimetaja: Eskilstuna Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/147 72
Teellimispostigiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postigiro 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Förlägs AB,
Stockholm

Teellimishnad:

Aasta kr. 187:—
Termiin (4 kuud) kr. 68:—
Kuu kr. 18:—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLÄGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kirjans
Tryckeri AB Eskilstuna 1975

E Komitee jõulupuu

Eesti Komitee jõulupuu toimus pühapäeval 5. jaanuaril Stockholmis Sheraton hoteli hõbesaalis, mis oli külalistest tungal täis, kuna osavõtjaid oli üle 150 kaasmaalase.

Tervitussõnad ütles Komitee esimees A. Reintamm, mille järgi jõulukõne pidas peapiiskop K. Veem. Muusikalisel osas esinesid Sanda Umblla viiulil ja helga Andree klaveril. Näitleja Agnes Kaasik esitas ajakohase humoreski pensionäride elust. Aksei Mark jõuluvana jagan osavõtjatele kingitusi ja rääkis humoorikalt jõulujuttu. Komitee abiesimees Heinrich Mark oma lõpusõnas tänas esinejaid ja soovis kõigile külalistele head uut aastat ja avaldas lootust, et uus aasta lähemale viib meid meie suurte südamesoovide täitumisele.

Sõnavõtte EK kasvatuspäeval

Meie eelmises lehes avaldatud artiklis, mis käsitles Eesti Komitee kultuuri- ja kasvatuspäeva Stockholmis, olime rääkinud sellest, et jätkma laudkonnastuudiume järgnenud sõnavõtte. Avaldame need alljärgnevalt eraldi.

K. Meikop: Kas kahekordne kodakondsus esineb eestlastel ka USA-s, Kanadas ja mujal väljastpool Rootsit?

E. Kriisa: Miks on korraldamata Rootsis eesti rahvuskongress, kus lahendatakse järelkasvu küsimused?

L. Kriisa: V. Tauli tahab kirjastamisküsimusi tseentraliseerida Kultuuri Koonde juurde. Kas see on kõige õigem? Desentraliseeritud ja individuaalse alusega on seni palju saavutatud.

A. Käspär: Pensionäride alal on seni palju saavutatud pensionäride ühinguks. 1963. a. korraldati juba koolseks eesti pensionäride kodu asutamise küsimuse selgitamiseks. Siis ei olnud neid, kes oleksid soovinnud pensionäride kodusse minna. Vanad soovivad elada oma kodus ja samas ümbruses, kus on seni elatud.

H. Mäelo: Vanade küsimust on tahetud lahendada juba ammu lilefondi asutamisega. Praegu tundub, et küsimus ei ole enam aktuaalne, kuna ka vanemad inimesed oskavad rootsi keelt. Pensionäride kodu asutamiseks kapitali kogumine käib meile üle joo.

J. Ungerson: Eesti koolide püsimise ja laiendamise eelduseks on eesti laste tulek eesti koolidesse. Eesti koolide saatus on olnud sellest, kas eesti lapsed tulevad eesti kooli või mitte.

A. Reimans: N. Liit peab kõiki eestlasi oma kodanikeks, ka neid kes elavad USA-s, Kanadas või mujal. Vahe on Rootsi ja võrreldes selles, et USA, Kanada ja teised riigid ei loe neid N. Liidu kodanikeks.

Eelkoolide osas võivad tulla komplikatsioonid, kuna Rootsis tulevad ju nüüd kommunaalsed eelkoolid. See on praegu väga küsitav, kas jäävad püsima vähemusrühvuste eelkoolid.

T. Vaga: USA-s on selline kord, et kui keegi saab USA kodanikuks, siis ta peab loobuma kõigist teistest kodakondsustest.

J. Mikhelson: N. Liidu kodakondsusest vabaks saamine on väga raske, sest vabastamist tuleb taotleda N. Liidu Ülemnõukogu Presiidiumilt.

Mis vanadekodudesse puutub, siis peab arvestama, et vanadekodude asutamine on väga kulukas ettevõtte.

E. Priuhka: Mina olen saanud ametliku tunnistuse N. Liidu kodakondsusest vabastamise kohta. See võttis aega 9 kuud ja maksis 200 krooni.

Publikut Eesti Komitee kasvatuspäeval. (Foto Lepper).

DN Baltikumi koolidest:

Valikuvõimalus omakeelse ja venekeelse kooli vahel

Lapsed ja noorus Eestis, Lätis ja Leedus omavad valikuvõimalust: kas nad soovivad käia emakeelsetes koolides või venekeelsetes õppeasutustes, kirjutab Dagens Nyheteri kaastõlge Per Sjögren oma artiklises. Kui valitakse omakeel, käiakse koolis üks aasta kauem. Ekstra kooliaastat peetakse tähtsaks, emakeele ja kodumaise ühiskonna tundmaõppimise seisukohast. Niisiis teostavad lapsevanemad koolivaliku. Kui lapsed käivad baltikeelses koolis, pole neil vaja õppida isegi vene keelt — see pole sunduslik.

Seevastu on aga obligatoorne, et õpitakse üht võõrkeelt kuskjures on valida inglise, saksa ja prantsuse keeled. Suurem osa õpilastest valivad aga inglise keele.

Per Sjögren ütles, et kui Baltikumis inimesi küsitleda, siis nendivad nad, et majoriteet õpilastest valivad ka vene keele. Seda sel põhjusel, et tegemist on N. Liidu ühise keelega, mida on tähtis osata kui ei taheta jääda kinni omaenda keelepiirkonda, mis balti riikides on väikese ulatusega.

V. Tauli: Mina ei mõtle tseentraliseerimist selliselt, et kõik tehakse ühest tseentrumbist, vaid tseentraliseeritud peaks toimuma nõuanna ja tegevuse koordineerimine.

W. Muld: Noored ei ole suutelnud enam eesti kirjandust lugeda ja sellest on olnud kogu meie kirjandusliku tegevuse edaspidine saatus.

M. Erilsson: Peame ühiselt leidma võimalused, et lahendada vanade hooldamise probleeme.

Leedus on olemas ka poola minoriteet, kokku umbes veerand miljoni inimest. Ka poolakatel on omakeelset kooli.

Kogu N. Liidu ulatuses on obligatoorne kaheksa-aastane kool. Sellele järgneb kaheaastane segaaineine väljaope praktikas ja teoorias nendele, kes suunduvad tööturule. Või siis kaheaastane täiendav väljaope nendele, kes on huvitatud õpingutest kõrgemal tasemel.

Sjögren kirjutab, et üldiselt näib õpilaste jaotus mitmekeelsetes põhikoolides olevat proportsioonis Balti riikides elavate rahvustega. Kõrgemates koolides aga esineb huvipakkuvaid kõrvalekaldu.

Kõigepealt on igasuguse kõrgema hariduse põhimõtteks, et see on kvoteeritud ja et väljaope tolmub vastavalt arvestatud vajadusele, mitte rõhkem. Praktikaga aga nimetatud süsteem sajabotsendilist ei funktsioneeriks kuna paljud vanemad ja üliõpilased oskavad määrustest kõrvale hõlida.

Samuti on põhimõtte kõigis kolmes balti riigis see, et kõrgem haridus näeb ette koduvabariikide tulevaste vajaduste rahuldumist. Baltikumis ei anta haridust teiste piirkondade jaoks, kuigi Eesti ja Läti olid iseseisvuse ajal suurel määral N. Liidust ees, kirjutab DN-korrespondent.

Riias on olemas poliitteeniline instituut, kus käib 15 000 õpilast. Õppeasutus vastab umbes Rootsi tehnikakoolile. Peale selle on olemas 9 000 õpilasega ülikool.

Poliitteenilises instituudis on pooleldi tudengitest lätlased ja pooleldi veneelased, mis tähendab seda, et veneelased on selgelt üleesindatud ja lätlased nõrgalt vähemuses. Kuid ülikoolis on olukord teine. Siäl nimelt on lätlased mõnel

määralt üleesindatud ja veneelased allaesindatud.

Seda võib seletada sellega, et ülikool omab erilisi puht-läti fakultee nagu näiteks ajalugu ja filoloogiat. Teine seletus on, et veneelased peamiselt elavad linnades ja lätlased nii maal kui linnades.

Kõrgemates koolides on maa-rahvas praegugi veel selges vähemuses. Sotsiaalne ebaühtlus Riia ülikoolis on tunduvalt väiksem kui Rootsis, kuid siiski selgelt märgatav, ütles Sjögren. Näiteks pärineb 42 protsenti tudengitest harilikes perekondadest, 11 protsenti pärineb talurahva hulgast ja 47 protsenti töölisperkondadest.

Suurim tung ülikoolides on juurdlislike fakulteedi ja igale vabale kohale on 5-6 kandidaati. Sellele järgnevad inglise fakulteedid, filoloog ja ajalugu. Vähem huvi ja rohkem vabu kohti esineb matemaatika fakulteedides. Ka Leedus on tendents selge: üliõpilased on rohkem huvitatud humanitaarainetest.

Leedu haridusminister Pranaitis on olnud Sjögrenile ja igale vabale kohale on 5-6 kandidaati. Sellele järgnevad inglise fakulteedid, filoloog ja ajalugu. Vähem huvi ja rohkem vabu kohti esineb matemaatika fakulteedides. Ka Leedus on tendents selge: üliõpilased on rohkem huvitatud humanitaarainetest.

Tegemist on sel juhul kaubandusega, meditsiiniga ja arhitektuuriga. Teatud loodusteaduslike kudesse fakulteedidesse on võimalik kõiki kandideerijaid vastu võtta, kuid Leedus püütakse siiski üliõpilasi suunata aladele, kus väljast on suurem.

Per Sjögren lisab juurde, et kolmes Balti riigis kehtib reegel, et igasugune õppekirjandus peab olema kättesaadav enamuse keeles. Kui aga ettenähtud vajadus

Kooride ja näitlejate ball 8. veebr.

Stockholmi Eesti Naiskoor, Stockholm Eesti Meeskoor ja Stockholm Eesti Teater korraldavad laup., 8. veebruaril algusega kl. 19 avaliku balli Stockholm Strand-Hotelli piduruumides Ny-brokaletti saalis. Osavõtu hind kr. 45 (kaasa arvatud külm laud, õlu, väikevad, jook, kohvi, orkester). Ballis saalis on avatud baar jookide ostmiseks. Korraldajad esitavad kireva kava ja mitmesugust meelelahutust. Laudade ettevalmistamine: pr. Elise Truuvet, tel. 08/88 97 53 ja pr. Loh Puusepp, tel. 0758/148 41.

'Kauged rannad' etenduse suhtes

Et kõrvaldada tekkinud arusaamatusi "Kauged rannad" esitenduse aja suhtes teatan, et see toimub laupäeval 1. veebruaril kell 19 Stockholm Sida Teatri ruumides. Korusetendus järgneb pühapäeval, 2. veebruaril kell 17.

SIGNE PINNA

Leinateated

Sydney suri 18. nov. Helmut Jürisson, sünd. 26. märtsil 1927 Tallinnas.

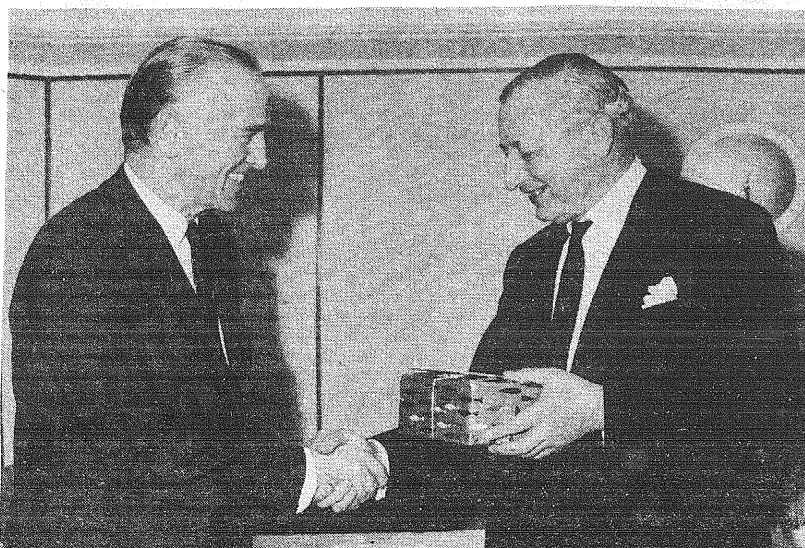
Suure-Jaanis suri 20. nov. Ida Adele Lübek, n. Tõruvere, sünd. 27. juun. 1893 Alatskivil.

Maracaibo linnas Venetsueelas suri 17. detsembril Adele Reissar 86 aasta vanuses. Ta elas oma hambaarstist tütre Helle Orava perekonnas.

New Yorgis suri 10. detsembril Eesti Majast koduteel Vanda Giess, sünd. 12. okt. 1900.

on alla 2000 eksemplari, ei anta välja ühtki omakeelset õpikut. Sel juhul peavad üliõpilased kasutama venekeelseid raamatuid.

Lõpuks märgib DN-korrespondent, et tõlkepoliitika on tunduvalt rängem vene Kesk-Aasias, kuigi siäl on kodumaise üliõpilaste arv tunduvalt suurem kui Baltikumis. Selles osas on olukord Baltikumis parem. (EPL/JA).

Maailma suurima teemandidkontserni De Beers Euroopa-organisatsiooni peadirektor Sir Philip Oppenheimer (paremal), länu avaldamas Londonis prof. Arthur Linari-Lindholmile erakordse panuse eest tema pensioneerimisel.

Eesti teemandi-professor äratav rahvusvahelist huvi

Professor Arthur Linari-Lindholm, kes aastaid töötas Johannesburgis ja hiljem Euroopas Lõuna-Aafrika De Beersi teemandidust juures eksperdina, elab nüüd juba mõnda aega pensionäri elu Johannesburgis, kus ta peamiselt tegeleb eriala-ariikide kirjutamisega. 1969-ndal aastal tema sulest ilmunud ja De Beersi poolt välja antud raamat teemandid teemandidest äratas rahvusvahelist tähelepanu ja näit. USA Engineering and Mining Journal tõi pika kokkuvõtte sellest.

Paljudes ülikoolides võeti prof. Linari-Lindholmi töö õppematerjalide nimestikku. Sama teos oli aluseks Briti lennuliini BOAC rahvusvahelise ajakirja Incentive "teemandinumbrite" (ajakiri tutvustatakse ka n.n. ümmargusi "hardcore" teemante, mida kasutatakse kõvade kivide puurimisel – nende teemantide ümardamise protsess on De Beersi ümardus, mille taga seisab leidurina prof. Linari-Lindholm.

Mõeldud aasta lõpul pühendas Jaapani tööstusteemantide ajakiri "Indicaqua" (nr. 8), mis ilmus Tokyo, omakorda tähelepanu prof. Linari-Lindholmi tegevusele ja dele, võttes aluseks tema teose 1973. aastal ilmunud teose trüki. Avaldatakse ka neli piiti eesti tead-

lase tööst tema elu mitmesugustes faasides, alates pildiga Tallinna Tehnikaülikooli päevilt. Indicaqua ütlevad, et prof. Linari-Lindholmi teos "Teemantide esinemine looduses ja nende mäetehniline tootmine" on hindamatuks allikaks kõigile, kes teemantide vastu huvi tunnevad. Ajakiri toob ära lühialt eesti teadlase elukäigu alates Sakamaal Sachsenis Freibergi mäeakadeemia lõpetamisest, mille järele ta siirdus Lõuna-Aafrika kullakaevanduste teenistusse. Teatavasti tuli ta kodumaale tagasi a. 1933, asudes Tallinna tehnikaukooli Mäetööde ja Mineraalide separatsiooniosakonda korralise professori kohale. Ta uuris sel ajal eriti fosforidit puhastamist elektrostaatiliselt meetodi abil aheratet. Märgitakse, et venelaste huvi Eesti vastu "separeeris" teadlase ta armastatud kodulinna, kus ta oli sunnitud põgenema Rootsi, kus ta jätkas tööd kuninglikus tehnikaukoolis Stockholmis, kuni ta a. 1946 läks uuesti Lõuna-Aafrikasse. Ajakiri ütleb:

— Naasnud Lõuna-Aafrikasse rabas dr. Linari-Lindholm Anglo American Corporation of South Africa spetsialiste hämmatusega, pannes teemandid "kukkuma" ja aherkivikesed "hüppama". Idee põhjenes asjaolule, et teemandid ei ole elektriliselt juhtivad. Uurimis-organisatoomi teenistusjad vaa-tas id eestlasele viitu, kuid seda

kauaks. De Beersi teemant-dikaevandused võtsid elektrostaatiliselt separatsiooni dr. Linari-Lindholmi külastuste tulemusena tarvitusele. Ta reisis sageli kõrgele veoauto katusel istudes ja kramplikult hoides oma ainulaadset elektriseadeldist. Järgneva 15 aasta jooksul dr. Linari-Lindholm leidis ja patenteeris hulga meetodeid teemantide tehnoloogias alal. Ühel ööl kargas ta äkki voodist välja ja selle tulemuseks oli meenutus ainulaadsete "hardcore" teemantide valmistamiseks, milised on suveräänsed kivipuuri-mistõel.

Indicaqua juhib tähelepanu ka eestlase erakordsele panusele tööstusteemantide lannseerimise organisatsioonil De Beersi tööstusteemantide Osakonna Euroopa esindajana. (EPL/K)

Ulla ja Raimo Reimanile Stockholmis sündis poeg.

Viktor Terras ja Felix Oinas, vastavalt Browni ja Indiana ülikoolide professorid USA-s, võtsid aastavahetusel osa New Yorgis toimunud keeleteadlaste konverentsist, kusjuures esimene esines ettekandega Dostojevskist Slaavi ja Ida-Euroopa keelte konverentsil, tehine aga oli Ameerika Moodsate Keelte Ühingu kongressil rahvaluule sektsiooni juhatajaks. Keeleteadlasi kogunes üle 10.000 USA-st ja Kanadast.

Eesti muistendid islandi keeles

Islandis ilmus eesti muistendite raamat "Þjóðsögur frá Eistlandi" (Eesti rahvajutud) Kristjan Raua joonistusega "Linda rõõvimine" kaanepildina. Tõlke on teostanud praost Sigurjon Gudjonson koostöös Reikjaviki-eestlase Evald Hinrikssoniga, kusjuures tõlke alguseks oli 1945 a. Helsingis ilmunud Anna-Lisa Grängbergi rootsikeelne "Eestniska sagor och sägner", mille eessõna pärineb Greta Wieselgrenilt.

Islandikeelses raamatus on avaldatud kõik nimetatud raamatu 48 Eesti rahvajuttu – nii müstilised loodused ja loomade kui ka lüüsi-luudused. Raamatu tagumisel kaanel märgitakse, et jutustused annavad pildi Eesti vanadest rahvajuttudest – müstilisest fond-lugudest ja hädadest ning kurjadest metsa- ja veevaimudest. Muistendites on tugevad loodusmüstilised elemendid, rändavad järved, müs-

tilised olendid allikates ja veesti-gavustes, mis võivad sunnitada kasu ja tekitada ka kahju, kui neid vihastatakse. Suvernuistendid meenutavad islandi saagast.

Jutud sisaldavad eesti rahva sügavat elutarkust. Nende taga põhjaks on rahva kombed ja mo-raal. Truudust ja ustavust tasu-takse heaga, pettust ja ülekohtu kurjaga.

Nägus 97-leheküljelise raamat ilmus Reikjavikis mõeldumud aastal.

Varem on islandi keeles ilmunud Helmi Mäelo "Blommar" (Lille-neid). See on Islandi ajakirjaniku Arni Ola tõlge rootsikeelsest väljaandest "Det lyckas för Linda" ning avaldas selle eestikeelses il-munud esimese trüki pealkirja "Lilleneid" all. See ilmus Reikja-vikis a. 1965 ja sai islandi ajaki-rjanduses hea hinnangu.

Bernhard Mäelo

Eesti ohvitseride saatusest GP-s

GÖTEBORG (EPL) – Göteborgs-Posteni 31. detsembril numbris ilmus Ingrid Segerstedt Wi-bergi artikkel pealkirjaga "Eesti-niska iden har avslöjats" (Eesti saatusest on kate kõrvaldatud). Kõlmutuses on nimelt eesti ohvit-serite saatust, mida on seigitanud Jüri Remmelgas. I. Segerstedt Wi-bergi artikli aluseks ongi Remmelga vastav artikkel Väli-s-Estis.

I.S. Wiberg ütlev sissejuhata-seks, mille Göteborgs-Posten avaldas esiküljel: "Sovjetit võimud on teatanud, et reismine N. Lõidu piirides muutub kergemaks. Seal reismiseks on siiski jatkuvalt raskusi. Sinna reismiseks on aga raskused eriti suured. Kuid ainult erandjuhtumil antakse võimalusi teadete saamiseks inimesatute kohta Sovjetis. See nähtub asja-olust, et alles nüüd on eesti ajaki-rjandus avaldanud andmeid selle

üle, mis juhtus 33 aastat tagasi eesti ohvitseridega, kes kadusid jäljetult, kui Hitleri-Saksamaa valmistas Nõuk-Venemaale sisse-tungimiseks."

Artikli autor ütleb ka, et Alek-sander Solzhenitsõn võttis oma Stockholmikülastuse ajal ühen-dusi eestlastega. "Ta tahtis nalle edasi anda tervistusi kaasmaalas-telt, keda ta kohkas nõukogude-vene vangilaagris."

Ingrid Segerstedt Wi-berg kir-jeldab kokkuvõtlikult ning kor-rektselt eesti ohvitseride saatust Jüri Remmelga artikli põhjal ja lõpetab sõnadega: "Nendel, kes pääsesid koju, on sugulasi Rootsis. Raskused siit kirjavahetuse pi-damiseks kojupeäsenutega on siik-si nimetatamisväärsed. Sellega on ka seletatav, et alles nüüd on Remmelga artikli kaudu loodud selgus küsimuses, mis vaevas pikka aega paljusid põgenikke." (EPL/MR).

Eesti skautliidu peaskaudiks J. Lepp

Vastavalt eesti skautide üle-maallimes keskkorralduslooni Eesti Skautide Liidu pehikirjale ühiti hiljuti läbi organisatoomi juhtiva organi Keskbüroo valimi-sed, mille tulemusest on alates a. jaanuarist 1975 ESL-u uueks peas-kaudiks skm Jaan Lepp. Koos peaskaudiga valiti Keskbüroo koosseisu skm-d Eino Kuris, Gun-nar Mitt, Lembit Pihlberg ja Val-ter Pihl. Kes kõik kuuluvad ka eelmisesse Keskbüroosse. Viimase nelja aasta jooksul on ESL-u peas-kauks olnud Gunnar Mitt.

Eesti Skautide Liidu Keskbüroo vallitakse pehikirja kohaselt Esin-dajate Kogu poolt neljaks aastaks ning valimiste läbiviijaks on Eesti Skautmasterite Kogu ühe erima-a Koondis. Käesoleval korral oli sel-leks Kanada Koondis juhatus, kes alustas valimiste protseduuri no-vembri alguses palvega kõikidele Esindajate Kogu liikmetele peas-kauki kandidaatide esitamiseks. ESL-u Esindajate Kogusse kuulu-vad kõikide erimaade (Austraalia, Brasillia, Kanada, Rootsi, Saksa-maa ja Ühendriigid) skautjuhtide aastakoosolekute poolt valitud esindajad (iga liikme kohta üks esindaja, maksimum neli), kõikide erimaade Malevate juhid.

Lisaks vastavalt Keskbüroo liikmetele kuuluvad Esindajate Kogusse praegu (Malevate juhid märgitud MJ, Skautmasterite Koondis esimehed SKE): Aust-

raallast Bruno Metsar, Ants Ranne (SKE), Herbert Särev (MJ): Bra-sillias Carlos Rammi, Olav Saukas (MJ), Kanadast Ervin Aleve, Hel-no Joe, Enn Killaspea (MJ), Asko Kütti, Erni Soomet (SKE), Tarvo Toomes, Rootsi Rein Asu, Heinar Erendi, Sven Hanson (MJ), Gustav Ives (SKE), Louis Mälder, Sak-samaalt Ants Luik, Rein Saluri (SKE), Ühe Semmel (MJ), Ühend-riikidest Erni Kilin, Matti Kõiva (MJ), Linold Milles, Albert Mölter (SKE), Harry Tarmo, endised peastaapide liikmed ja peaskaukid Valter Hiir, Walter Kopperman, Herbert Michelson, Aksel Salumets ja Aksel Valgur.

Eestlanna Uusmeremaa täht

AUCKLAND (VES) – "New Zealand Herald" toob fotoga kir-jutuse Uus-Meremaa näitlejast Louise Pajost, kes sündinud ja ka-svanud Aucklandis, kes aga vii-mased 10 aastat elas Inglismaal. Ta saabus tagasi oma sünnimaale 3. oktoobril, olles lehele märkinud, et teda tõi tagasi Aucklandi soov näha vanemaid ja ületamata ko-jujalsus.

Louise Pajo isa, Karl Pajo, on kauaaegne väliseestlane, pärit Jõgevall, ema inglise päritoluga. Karl

USA-s suri 3. detsembril Lisette Salve, sünd. 12. sept. 1899.

Montrealis suri kapten Eduard Hints.

Torontos suri Harri Jukkum.

Fresnos, USA-s suri 11. det-sembril Maimu Fransosh, n-na Vabasalu, sünd. 10. nov. 1920 Tal-linnas.

Pajo omas Aucklandis malusainete tööstuse, mille ta hiljuti ära müdis, et rahulikult veeta vanaduspäevi.

Louise Pajo lahkus Aucklandist 1964. a., et siirduda Londoni, Ing-lismaal, ja seal stipendiaadina jätkata õpinguid Royal Academy of Dramatic Art in London'is. Sel-lest ajast arvates on ta esinenud enam kui 30-nes TV-seerias ja mängus, kaasa arvatud "The Gold Robbers", "Thirty Minute Theat-er", "Crimes of Fawson" ja "Or-Who". Lisaks on ta esinenud mit-mes filmis, ngu "Jane Eyre" j.t. ja olnud edukas näitleval. Seekordne tagasisaabusmine Uus-Meremaale toimus 6-kuulise puhkuse raames ja eeltoodud põhjustele lisaks ka-vaga, esineda Uus-Meremaa teat-ria. Viimase kohta on ta ajakirja-nikele märkinud, et tema äraoleku-aastal on teater Uus-Meremaal läbi teinud suuri muudatusi. Ta teeb kaasa ka Aucklandi ja Wel-lingtoni TV-s ja raadios.

LOUISE PAJO

JAAN LEPP

Eesti vabatahtlikud Soomes

Heino Susi: Üle lahe. Viis lugu soomepoiste päevilt. Eesti Kirjanduskooperatiiv, Lund, 1974.

Viimase kolmekümne vile aasta ajaloolistest sündmustest eestlaste elus on rohkem kirjutatud niiahti ilukirjanduse, memuaaride kui ka puhtalt kujutlusele ülevaadete vormis. Selle aine eri sektori moodustavad teosed eesti vabatahtlikest Soome armee. Ku vaadeldakse ainult ilukirjanduslikke teoseid ja nende kunstilist väärtust, siis on just sellesse sektorisse kuuluv looming ühtlasemalt kõrge tasemega kui paguluse algusaegadel ilmunud romaanid okupatsioonidest, sõjast, põgenemisest ja kodanemisest uutel asukohamaadel.

Heino Susi minavormis jutustatud lood on autori mälestustest tegelikult asetleidnud sündmustest, õigete kõlanimede, ja kuupäevadega, aga paljude tegelaste otsese, neid iseloomustava esinemise ja rikkalike dialoogide tõttu kuulub teos ka ilukirjandusse.

Jutustaja kodu on Tallinnas, ta on Vesthollini gümnaasiumi õpilane, kaheksateist aastat vana. On 1943. aasta sügis, Saksa okupatsioon aeg. Eestlasi poiste oli mobiliseeritud, aga kuidagi neid kaudselt, "ringiratast ja ümbernurga". Nüüd aga kuulutati välja 1925. aastal sündinud poiste sundmobilisatsioon Eesti Leegioni - kindralisinspektori ja Omavalitsuse juhi nimel. See tähendas suurt ärevust ja arupidamist kutselaste perekondades, peggeldades tolaeagseid kartusi, loovusi ja informatsiooni puudumist. Nõukogude väed olid Eesti piirile lähenemas, mehi oli vaja, aga kes vastustas, et Leegioni jäetaks Eesti kaitsmaks? Võib-olla ootavad es See Volhovi sood. Nõupidamised lõpevad sellega, et Heino Susi ja kolm tema klassivenda otsustavad põgeneda Soome, et vältida venelaste vastu Soome armees. Kavatsuse otsustavaks kinnitajaks on poiste riigikaitsepolitaja leitnant Tuulik, kes muu hulgas lisab sõnad: "Aga ühte ma teile ütlen, poisid: kui ma kunagi kellegi kätte saan, kes Soome villima läheb, siis sellel mehel pole pikka pidu!"

Ülesõit toimub kõige selle ettevaatuse ja salapärasusega, mis on tuttav varasemaist kirjeldustest ja kuulus parameetritest ja juurde. See on maksuline toiming, randlaste tolaeagene töö ja teenistus, aga heategevast otstarbega.

Kohalik elu

GÖTEBORG

Hiiu-Saare pidu

Tänavu... Hiiu-Saare laste koosviibimine toimus 1. veebruaril kell 19. Munkhede kooli keldris koolilaste ruumides. Mitmekesine eeskava, piduliste rikkalikult kaetud toidulaud.

Peost osavõtjate tasuda 25.-. Eelregistreerimine on vajalik järgmistele isikutele: Engso, tel. 55 33 06, Pahtman tel. 20 33 42 ja Liiva 48 14 05.

HELSINGBORG

Naisringi vestustöö

Helsingborgi Naisring korraldab pühapäeval, 19. jaanuaril kell 15.30 vestustöö Kärnpunktenis, Långvinkels p. 26. Arutluse teemaks on mulduse populaarse TV-seeria "Pärijad" (Arvingarna) tegelaskond ja nende iseloomustamine. Kõik kohalikud eestlased on tervetult sõna võtma!

TRIMMA
oljepannan!

Energispartakommission

Sõdurivande andmine JR-200-s.

vahel ka ainult bensinihinnna eest ja vahel päris tasuta.

Heino Susi liikumistee Soomes on järgmine: sõjaline väljaõpe Karjala metsalaagris Taavettis - spetsiaalväljaõpe raadiotelegrafistik Helsingi lähedal Järvenpää linnakese ümbruses - spetsiaalväljaõpe jätkumine Helsingi lähedal Santahaminas - uuesti Taavetti väljaõppekeskus ühenduse eestlased ühenduse ühenduse kogunemise - rinne Kannasel - Väike Vuoksi lõik. Kõigi olulisjärke kirjeldused sisaldavad detailseid tähelepanekuid väljaõppe eri käikudest, puhkeaja ja pühade (jõulude) veetmisest, majutuspaikadest, toituasust, Soome armees iseloomust ja kommetest, väikesi karakteristoreid kaastelastest ja ülemustest, soomlastest ja eestlastest, isiklike mõtteid ja meeleolusid. Sisu on tihed ja informeeriv.

Väljaõppe drill oli range, aga sellest tekkisid sõjaliselt ei saanud küllalast rahuldust. "Näis, et eestlased olid harjunud end rohkem täis pugima kui hõimuvõlged, sest neile näis meele alatine jorimine tühja kõhu üle mõistmatuna." Mõned satutsid kiusatusse toitu näpata, ja sellest tuli suur pahandus. Üldiselt oli soomlastest ülemustel mõnigi kord põhjust (näiteks kargurite puhul) eestlastele iseteadlikult rõhutada: "Soome armee on nii teha." Oli neidki ülemusi, kes pidasid saatmist metsalaagrisse eesti poisse välja õpetama endi degradeerimiseks. Ja eks neid poisse seal olinudki haid ja vähem haid, nagu soome ülemusi. Ei olnud kerge Soome armee tavasid, kombeid ja loomust alati mõista. Raskusi tekkis alul ka keele mitteoskamine, mistõttu käsklustestki igakord aru ei saadud. Heino Susi soovis olla "nii nagu õigupoolest olema peab". Ta suhtub heatahtlikult väljaõppesse ja õpetajale, arvustab asjalikult nii soomlasi kui ka omi mehi. Vaadeldes oma kaastelast, oli tal imelik mõelda, et kuulide ja mürsude lendama hakates peavad need harilikud poisid äkki ümber sündima "surmapõlgavateks kanglasteks". Igatahes oli eesti rügement omaette maailm, mis eeldas lootust ja paatost, vahest võrdlevat koolipoiste pataljoni meelsusega Vabadussõjas.

Susi iseloomustab suure soojuse ja austusega Soomes viibinud eesti kõrgemalid sõjaväelasi, eriti kapten Talpakut. Sõdurid armastasid ja jumaldasid teda, sest teati, et ta ise on alati seal, kus olukord on tüber, ja seeläbi oma poiste eest, "olgu tegemist sakslaste, soomlaste või üpris tõenäoliselt ka kas või vanakurja endaga". Temast hõõguv rahvusluse oli "tolle aja vabatahtlike paremale sõrdile hädapärast vajalikuks hingepalsamiks". Kapten Talpakul oli idealisti ja rahvuskauglase orelol juba 1941. aasta sõjasevest, kus ta oma vabatahtlike kompaniaga alatas Põhja-Eestit puhastada punaarmeealastest. Soomes teostas ta oma suurejoonelise plaani koon-

dada eestlased kõik ühte väcosasse, mis peaks välja andma rügemendi suuruse. Vahepeal ka Soome jõudnud leitnant Tuulik jutustab sellest poistele: "Ja siis antakse sellele rügemendile kiltv eriväljaõpe. Sideüksused, tankitõrjeküused, miinipildurid, sanitarid - kõik meile oma meeste huigast. Ja iga eriväeos suurem kui ühe rügemendi jaoks vaja. Luuakse ohvitseridekool eestlaste jaoks ja allohvitseride-kursused kah. Ja kes veel üle jääb, saab ka niisuguse drilli, et iga mees võib haid korral hakata allohvitseriks. - Ja kui kord Eestisse tagasi minnek on, pole muud vaja kui mobiliseerime paar rügementi püssimehi juurde, ning diviis on valmis! Või kasutame mõned üksikud ära uue Eesti sõjaväe tuumikuks ja väljajäetajatenä. - Soomlastega rääkides peab seda asja nende omade järgitena võrdlema, siis saavad aru."

Nil sündis eesti jalaväerügement, JR 200.

Kapten Talpakul kõrval kiitsid ja usaldasid sõdurid ka ratsaväekapten Pärilini. "Ülevad isamaaliku jutud ei kuulunud tema tavalisest zhanrisse. - Alles hiljem, kui ta sattus ülesannete ette, mis tema enda hinnangul olid meile üle jüü käivad, siis alles selgus, missugune oli kapten Pärilini patriotism ja missugune tema kohusetunne. Üldiselt ajalik ja tõsioludele näkku vaata. Kapten Pärilini sai, "kui kord tema kätte jõudis", eesti rügemendi ülem. "Üleöö kasvas hilglaseks," oli rügemendi hing, valmine juht ning loogikuste lahingjuht.

Heino Susi avaldab tagasihoidlikku lootust, et kuna eesti rügement esimese pataljoni tõrjelahingute eest Kannasel 1944. aasta varasuväl Soome armee ülemjuhatuselt tühjalt kiita sai, siis olid eesti vabatahtlikud vahest "pisut, õige pisut" suutnud tasuda Eesti võiga Soomele soome vabatahtlike eest Eesti Vabadussõjas.

Mis puutub kompositsioonisse, siis Susi ei refereeri, vaid teeb sündmused elavaks dialoogide kaudu. Sündmustest väljaspool oma vaatevälja lasseb ta mõnel juuresolul jutustada, nii näiteks esimese pataljoni saatusest ja Jalkala pihvatusel.

Heino Susi jutustamisviis on rahulik, intelligentne, soe, natuke nukker, huumorimeelne. Loode-tavasti ei pahnada lugejaid tema ladusate dialoogide loomuliku sõdurikeele lahkumised ja vulgari-smid, mis ju peale miljoonitruude näitavad noorukite täismehelik-kuse taotlusi. Raamatu lõppu on lisatud nimestik sõdurikeelsetest ning võõrsilt laenuatud sõnadest. See on hea lahendus. Tekstis need sõnad tugevad kohavärvingut. Käesolevate teoste järgne teine osa, mis käsitleb vabatahtlike sirdumist Eestisse ja võitlust seal. Loodame, et Heino Susi jätkab kirjutamist ka pärast nende raamatute ilmumist.

Helmi Eller

Eesti keel annab 60 ülikoolipunkti

VÕIMALUSED STOCKHOLMIS JA UPPSALAS

Eesti keele õpetust Uppsala ülikoolis on sellel poolastal laendatud. A-kursuse ulatuses (20 punkti) on õppetöös määratud senisest suurem arv tuunde. Samuti algab õpetus B-kursuslastele (40 punkti) asukohaga Stockholmis. Üliõpilasi, kes on huvitatud eesti keele õppimisest kas Uppsalas või Stockholmis, palutakse endid kohe registreerida Soome-ugri instituudi juures Uppsalas (ka neid, kes tahavad õppida Stockholmis) aadressil: Lars Gunnar Larssonile tel. 018/13 65 06 või teatada sellest Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudile tel. 08/15 01 60/1338. Eelteadmisi ei nõuta. Õppetöö algab jaanuari viimasel nädalal, kuid osavõtjate lõplik arv peab selguma varem.

Teisi eesti keele kursusi: Kursi-veksamihelen tel. Stockholmis universiteet, tel. 08/23 64 50 (mitte sama ülikoolikursus, mis ülal)

Eesti keel noortele (täienduskeskkool), eesti keel noortele mitte

Uusi pakitakistusi

Pakkide saatmisel N. Liitu, kaasa arvatud okup. Eesti, on kehtestatud uus korraldus, mille järele või, juustu, supitaringute j.m. toiduainete saatmisel peab muretseda ametliku loomaarsa tõendi, et need on haigusevabad. Varem kehtis arstistatuse kord liha ja vorstide kohta.

eesti keelt kõnelejatele kuni 17 a. vanuseni, tel. 08/15 01 60/1338.

EESTI KEELE ÕPINGUD LUNDI ÜLIKOOIS

Kevadpoolaastal 1975 algavad eesti keele õpingud Lundi ülikoolis informatsioonikoosolekuga esmaspäeval 20. jaan. kl. 14.15 Soome-ugri instituudi ruumides üliõpilaskeskus Spartas, Tunavägen 38/C. Õppetegevus toimub niiahti alama, kesk- kui ülemastme tasemel (A, B, C), sellega kokku 60 punkti ulatuses. Registreerimine ja õppenuanne aadressil: Seminarieför finskugriska språk, Fack 7018, 220 07 Lund. TEL. 046/12 46 20-1086.

Sügispoolaastal 1974 õppis Lundi ülikoolis eesti keelt novembril 17, B-nivool 9 ja C-nivool 6 üliõpilast.

Selma Dunkel, omaaegse Tallinna tuntud arsti dr. Dunkeli lesk, kes praegu elab Austrias Sydney, viibis külastusreisil Euroopas koos tütre Mariika McEacherniga. Pr. Dunkel jätkas reisi tagasi Amerikka Kaudu, kuna tütar lendas tagasi otse Euroopast.

Rein Maripuu Uppsalas kihlus Eva Damm'iga.

Peter Ers Stockholmist külastas ärilisesametes Jaapanit, kus ta Rootsi kaubandusesinduses meeldiva üllatusena kohtas teist eestlast Rootsis - Rootsi saatkonna juures töötavat Kalju Treffnerit.

Lemmo Proos, eesti arst Stockholmis, kihlus fil. kand. Anna-Karin Sjöströmiga. Lemmo Proos on dr. Artur Proosi ja tema abikaasa dr. Taimi Proosi, n-na Kokamägi, poeg.

EESTI PÄEVALEHT
ESTNISK DAGBLAD

Küing Arbetarenis: "EPL kohtumine on SKANDAALNE diskrimineerimine"

VALIMISTE LÕPLIK TULEMUS

Idla ja Kudu Soomes

Valimistulemuste selgitamist

Punase valli vabanduse

Tehke oma sugulastele ja sõpradele kel veel puudub eesti ajaleht

KINGITUS

tiheda kontakti näol eestlusega mida võimaldab

EESTI PÄEVALEHT

Kinkekaarti Eesti Päevalehele saab talitusest: Box 667, 101 29 Stockholm 1 või helistades telefonil 08/21 84 46

Eesti Pensionäride Ühing Göteborgis juhatus 1974. Ees vasakult laekur Arnold Ojari, perenaine Maila Kaaret, juhatusel liige Heinrich Kubu. Tagaress vasakult abilaeur Alfred Soomer, esimees Juhani Henning, abiesimees Aleksander Metslov ja kirjatöimetaja Nikolai Rikko. (Foto Kopler)

Uudiskirjandus

"TRIINU" TALVENUMBER

Maistajakiri "Triinu" on Rootsi jõudnud. Nora Külm oma toimetajaveerul avaldab lootust, et eesti noorpõlv nii kodumaal kui võõrsil leiab ühiseid mõtteid; ühistunnet sidameis, et nad ühendatud jõul võiksid kord seista vabade inimestena oma isade vabariigis. Jõuluvõitlus on õpetaja A. Raiderit ja luuletus "Jõulusoov südamehääli" Kristjan Melkopi. Ignas Tõrmaküla kirjutab pika "Jõulu-kirja kaasaegsetele". Paul Kulasalutustab meie jõulupuu ajalugu, mille eelkäijat tunti juba ligi 4000 aasta eest paganlike rahvaste juures. Jaanette on toonud kolm siid- ja teistest kreppidest modelli volangide, plisseede- ja igasugu rüüshidega. Riin Rivanool jutustab kirjutises "Mäletan jõule..." kahe nooruki meeldeööbinud jõuluõhtut lapsepõlves. Ivar Grünthalil on artikkel pealkirjaga "Marie Underi eluramatud" ühes fotoga Siuru kirjanikegrupist. Järgneb Rahel Oibreit "Teatri kaks palet. Mida publik näeb ja mida ta ei näe". Helda Estam on mõeldunud suvel viibinud kaks kuud Soomes ja kirjutab nüüd "Triinu" oma "Suvenuljelised Soomest". Samuti kirjutab Evald J. Voitt artiklit "Esimeste maapagulaste Patmosel" eesti noortest kunsti- ja kirjandusimeestest Soomes, Ahvenamaal, kes leidsid pärast 1906. aasta revolutsiooniliste sündmuste peavarju Ahvenamaal. Artiklile on lisatud kolm fotot talust ja selle ümbrusest, kus toorkord eesti pagulased asusid. Muusa Ericsson kirjutab "Euroopa eestlaste esimene laulupidu jaanipäeval 1974. Meisteris Lääne-Saksamaal" ühes pildiga laulukooride esinemisest. "Göteborgi Eesti Seltsi natsing 10. aastane" - Tamara Põlderit. Ka jalg novelle, mida ta näeb ja mõtleb ühes jaamas hilinenud rongi oodates. Alfred Kubbo jutustab "Toompea tondilugudest". Hannes Oja tutvustab meile Salme Ekbaumi värsikogu "Ajatar". Eesti Vabadusvõitlejate Liit Ühendriikides on kuulutanud välja

kirjandusvõistluse paguluses sündinud eesti noortele, millest kirjutab Mädo Kari. Järgneb "Triinu" käsitööosa, kus eelkõige Ene Runge toob õpetuse "Kullamaa naise ülikond 19. sajandi keskelt, Läänemaal, valmistamise õpetuse, Helve Poskalt "Haapsalu rätikust tuletatud ristküliku kujulise salii" valmistamine. Elise Raukase laste kumimisõpetus "Pitskoelise esiosaga pluus", kõigel kolmel on näited fotodena kaasas. Frida Kasperlilt "Eesti lillkiri on moodne", muustritega muustrilehel. Teele Rebaselt lapse pulloveri ja sohvapadja valmistamise õpetus muustritega muhu ja vigala kindakirjadest. Pensionär Aleksander Oolo kirjutab, kuidas ta kasutab "Triinu" toodud vöökirju oma puutööde juures. J. Lhoste õpetab "Teleliu" all, kuidas anda värsitud näide värske jume. Hilda Kuutma kirjutab gaider Liis Juske juubeli puhul "Liis Juske 75". Lõpuks Hilja Jukkumilt "Jõulude ajal pakume..." "Talve-Triinu" on lisaks luuletusi Helmi Kreek-Treudeltilt, Merikeselt ja Lembit Kovalt ja rõõmsavärviline kaanepilt väikesest Sarina Ann Westerblomist.

"Triinu" aastatellimine maksab 20 krooni, üksiknumber kr. 5,00. Toimetust ja talitust: c/o V. Poska-Grünthal. Torsviksvängen 29, Lidingö.

Vajatakse arhivaale lennualast

Eesti lennuala ajaloo uurimiseks ja ajalooliste väärtuste säilitamiseks registreeritakse ja kogutakse "Eesti Lennuala Arhivi" fotod, dokumendid, trükitud igas keeles, vömr- ja vasmuuseumide, aumärkide jne. Andmeid kogub ja arhivi hoolib Anneli Keskane, kellele palutakse ühendust võtta. address: 2263 Shadycroft Ave., Torrance, California 90593, USA.

ERN-vaidlused koostöö ja üldvalimiste ümber

Algus 1. leheküljelt

A. Reinsans: Horm on pessimist ja optimist samal ajal. Kui keskorganisatsioonid oleks valimistega kaasas tulnud, siis konservatiivsed põllumehed ei oleks seekordsetel valimistel saanud mingit enamust, aga vaevalt ka keskorganisatsioonide ringkond. Vaja oleks vaid olnud 150 häält, et valimiste pilt oleks olnud praegusele vastupidine: 55% koostööd pooldavalt gurrpide ja 45% põllumehete ringkonnast. Ajad on ka muutunud. Vaevalt "põllumehed" ka kaotuse korral siiski REE-st enam vaju maršivad ja uusi organisatsioone looma hakkavad. Võibolla nad seda nüüd enam ei tahagi.

J. Mikhelson: Milleks peaks seda uut võitlustandrit küll vaja olema? Reinsans on optimist kui ta arvab, et demokraatliku ringkonna kaasaatulekul konservatiivne sellega lepit. See ringkond on ajalooliselt siiski olnud rohkem "väljarandajad" kui "sisserandajad". Ja mida meie uuel foorumil siis peaksime tegema hakkama, kui olnud organisatsioonid oleme ära likvideerinud? Parem on siiski jääda praeguse olukorra juurde.

H. Mark: Kokkuleppe aluseks peaks olema tööajutuse põhimõte. Siin peaks REE oma ülesanded fikseerima, mis ei segaks ja häriks praeguste keskorganisatsioonide tööd. Juba REE loomisile oleks nad pidanud mõtlema, milleks organisatsioon loodi. Võiks jääda parlamendi ülesannete juurde: et tepanekud, soovitusel. Kui need on mõistlikud, siis neid ka arvestatakse.

Aksel Mark: Tegevusülesandele peaks siiski REE-l olema. On mainitud eestikeelsele raadio-TV saadete organiseerimist. Ka Karupää on rõhutanud piirdumist parlamendi ülesannet anda uusi ideesid ja keskorganisatsioonide kaudu kaasa aidata nende elluviimisele.

B. Mäelo: Üks REE ülesandele on olnud valimiste kaudu tekitada eievust ja anda tegevust inimestele kohtadel.

A. Horm: REE üldvalimised on muldigi toonud aktiivsust kohtadele REE peamine ülesanne mõeldud aastakümnetel on siiski olnud opositsiooni tegemine. Ka sel on oma koht igas demokraatlikus ühiskonnas. Kui see on asjalik, siis oleme seda alati ka arvestanud. REE opositsioon on agressiivsem ja tugevam kui see esineb keskor-

ganisatsioonide oma foorumil, kus paljusid küsimusi ei soovitata puudutada. Demokraatlikus ühiskonnas on ka sel oma koht ja ülesanne.

A. Reinsans: Kui nõuda REE-it, et ta tegutses vaid aladel, millega vanad keskorganisatsioonid ei tegutses, siis tähendaks see REE likvideerumist. Sel alusel vaevalt saab kokkulepet. Koostööd vanade keskorganisatsioonide vahel on tingitud suure arvu samade isikute koostööst eri organisatsioonides. Nii peaks see olema ka E. Komitee ja REE vahel, et mõlemis on arvukalt samu inimesi. See võib viltu pikapeale nende organisatsioonide ühinemisele. Praeguses olukorras aga tuleb arvestada lähema 2 aasta kestul vastuolude süvenemist, nii nagu see oli 60-ndatel aastatel. Suur ühine ülesanne peaks olema passivse eestlaskonna aktiveerimine, mida näeb ette ka Üürimiskomisjon oma ettepanekutes.

T. Kint: 2/3 aktiivsetest eestlastest on juba pikka aega tagasi koondunud vanade keskorganisatsioonide ümber. Ei ole õige, et põllumehed on ainult REE-s. Selle erakonna inimesi ja koondisi on ERN juures ja teistest organisatsioonides. Ei ole õige ka parlamendi nime kasutamine REE osas. Ta on vaid ühe ringkonna organisatsioon nagu ka Kesknõukogu.

A. Reinsans: Oigem eestlaskonna kuuluvuse jaotus on, et 4/10 ei ole keellegagi liitunud, 4/10 on REE taga, 3/10 vanade keskorganisatsioonide taga, kokku seega 11/10, 1/10 tõstab kaasa mõlemil pool.

H. Mark: Üürimiskomisjoni materjalidest selgus, et Rootsis on 25 000 eestlast ja 7 000 eesti-rootslast, seega kokku 32 000. Rootsi normide kohaselt on valimisõiguslikud 2/3 rahvastikut, meie juhul seega vähemalt 20 000. REE valimistest võttis seega 20%, üks viiendik eestlaskonnast, mitte 40% - nagu Reinsans arvab. Eestlaskonna esindamise jutt tuleks üldse ära jätta, keskorganisatsioonid ei taha kedagi esindada vaid teevad tööd ja soovivad sellele nii eesti kui ka rootsi ühiskonna abi ja toetust. Kui rootsi ühiskond nüüd veel rohkem toetusi hakkab andma, siis seda ikkagi 100 tegemiseks, mitte kunagi aga mingiks esindamiseks.

A. Reinsans: Sündivuse tõttu on eestlaskonna arv Rootsis suurenenud üksi juba üle 30 000. Aga aktiivse grupi kuulub vaid ca 10 000. Ja sellest võttis osa 40% REE valimistest. Vahelpeal on REE põhiraja muutunud selliselt, et eesti-rootslased enam kaasa arvestamist ei leia.

Helmi Mäelo: On tehtud suur viga arvates, et meie kooliküsimused on ainult E. Komitee probleemiks. See on kogu ühiskonna probleemiks, eriti ka poliitilistele organisatsioonidele. See on meie olemasolu küsimus.

J. Ungerson: Meie koolide küsimus on alati olnud poliitiline küsimus. Alles hiljuti Stokholmi linna koolivalitsuses häälitasid meie kõrgastmed ettepaneku poolt 4 moderaatide ja folkpartiet esindajat, vastu 4 sotside ja centeri esindajat, nende hulgas ka koolivalitsuse juhataja. Üksikute kehtendite andmine hajutatud koolides ei lahenda meie kooliprobleemi. Vajame omaette eesti kooli. Selleks peaksid eriti poliitilised rühmad kaasa aitama.

Aksel Mark: Poliitiliste rühmade inimesed kuuluvad ka E. Komitee Asemikekokku ja on meie kooli- ja haridusküsimustega tegelema pidevalt. See oli ka centerpartei, kelle haridusminister meie koolide põhitoele korraldas. Taotlused keskastme osas vajavad eeltdit ja koordineeritud poliitiliste ringkondade uut aktiooni.

J. Mikhelson: Meil on vahel õpetajaid rohkem kui õpilasi. Ei saa nõuda, et rootsi võimud suudaksid eestlaste reservaadid loovad, et eesti kooli käigus hoida.

J. Ungerson: Lastelast kuni keskkoolini peaks meil olema oma eesti koolid.

A. Horm: Üürimiskomisjoni ettepanekus on siiski suur puudus: kuna praegune riigivõim ei poolda erakooli, ei ole neid ette nähtud ka minoriteetide osas. Haridusküsimuste lahendamise eriklassidena rootsi koolide raamides ei vii tulemustele. Kõik minoriteetideorganisatsioonid on oma remissvastust sellele põhilese puudusele tähelepanu juhtinud. Kõik nõuavad kindakujulisi kooli.

KAUA PEAVAD ESIMEHEID OMA KOHAL ISTUMA?

V. Tauni: Mida H. mark mõtleb juhtkonna evolutsioonilise vahetamise ja loomuliku lahkumise all? Kas esimehed peavad nii kaudu oma kohal istuma kuni surevad? Altnuke organisatsioon, kes esimehi normaalselt on vahetanud, on olnud E. Kultuurkoondis. Kahjuks ei ole meie keskorganisatsioonid seda põhimõtet rakendanud.

Aksel Mark: E. Komitee ei ole ükski esimees ametiajal surunud. Penno, Grünthal, Perltz ja Lauri lahkusid kõik enne ja Reintamm elab edasi. Nooremist on vaja, aga mitte igaüks hinda eest. Esimeeste kohta pärast peaks normaalne võitlus käima.

Anita & Televinken

Televisioni populaarsed lasteprogrammitajad Anita Lindman ja Televinken on end angažeerinud ühiskondlikult - Nationalföreningen för Trafikskolans Framjande (Lätkusjulgeoleku arendamise ühing) on nendega välja annud erilise liikluplaadi.

Anita ja Televinken kõnelevad "omal viisil" mängu korras lühikesest, eesmärgiga kasvatada laste liikluskultuuri ja -teadvust. Kõige selle juurde muldigi palju muusikat ja laulu Tomas Funckilt ja tema muusikaalsetelt lastelt.

Uueaasta päeval toimus vastuvõtt traditsiooni kohaselt Eesti Rahvusnõukogu ruumides Stockholmis, kus esimees Tõnis Kint kõneles. Pildil kohal olnud eestlasi ja väliskülalisi (EPL-foto Lepper).

ERN aastakoosolek sise- ja välisprobleemidest

Eesti Rahvusnõukogu üldkogu astus aastakoosolekule kokku 15. detsembril. Koosolekut, kust võtsid osa üle 60 liikme, juhatasid August Ots, Tõnis Kint ja Gerhard Peet.

Avasõna ütles esimees Tõnis Kint. ERN välispoliitilise ja muu tegevuse aruanded esitasid Johannes Mikkelsen ja Arvo Horm. ERN majandusaruande kinnitati tasakaalus Kr. 70.139:— suuruses. Võeti vastu tegevuskava, samuti kinnitati ERN juhatuse varajases otsus E. Komiteesse liikmesorganisatsiooniks astumiseks. Täendavate valimiste all valiti EDU üheks esindajaks juhatusse Ervin Jüri Nõmmera, üldkogu poolt Juhan Raud ja täiendati revisjoni komisjoni uue liikmeks, kelleks valiti Arved Ruusa.

ERN tegevusaruande välispoliitilise osa sissejuhatustes öeldakse: Kahte mõeldud aastat — 1973/74 — on selles rahvusvahelises olukorras, mille raamides ka ERN ja kõigi balti organisatsioonide välispoliitiline tegevus on toimunud, iseloomustanud viis tulipunktilist tegurit ja eeldust: 1) kahe suurvõimu USA—N. Liidu detente poliitika jätkamine, 2) Euroopa julgeolekukonverentsi ja relvastuse piiramise läbirääkimised, 3) tagasilöögid ja raskused Euroopa integratsiooniastutustes, 4) öökriisist tingitud inflatoorne kriis maailmajanduses ja selle poliitilised komplikatsioonid ja 5) üha sagedamini ja ulatuslikumalt esinema hakkavad nälgikatastroofid maailmas, toiduainetevarude kriis ja toiduainete, kui veel suurpoliitilise võimu- ja mõjutamisteguri esimesed avaldusvormid. Senaator Jacksoni aktsioonid on juba näidanud, kui vähe rehv on näiteks USA viljaeksport N. Venesse, mis on sundinud Moskva oma raudeksid üksi piratuid ulatuses avama juudi emigratsioonile. Toiduainete reservide osas domineerib tulevikus täielikult USA, sellele järgnevad Kanada ja Austraalia. Euroopas on eeldused olemas toiduainete reserve produtsentide jaoks kujuneda ka Rootsil. On olemas uurijaid ja vaatlejaid, kes väidavad, et toiduainete varumud tulevikus USA-le annavad sama domineeriva positsiooni poliitiliste mõjutamisvahendite osas, mida USA lähikest aega 1944—48 omas ükski autpomme omades.

N. Vene ja suur osa kommunistlike maid on toiduainete reservide

osas miinuspoolel, milline olukord vaevalt muutub ka tulevikus. Seoses sellega kasvab ka Kanada ja Austraalia rahvusvaheline osatähtsus ja Euroopas teatud määral ka Rootsi oma. Kuna aga just USA, Kanadas, Austraalias ja Rootsis asuvad tugevad balti rahvusgrupid, siis tuleks eeldada, et balti organisatsioonid sellele rahvusvahelise arengu uuele aspektile erilist tähelepanu osutavad.

ERN tegevusaruandes antakse ülevaade 1973—74. a. toimunud aktsioonidest 8 punkti all, käsitletakse kontakte Euroopas ja Skandinaavias, aktsioone USA-s ja Kanadas ning koostööd teiste eesti rahvusgruppidega. Ülevaade esitatakse samuti koalitsioonitühmade väliskontaktidest.

ERN üldkogu-aastakoosolekul vastu võetud ERN tegevuskavast võiks nimetada mõningaid uusi algatusi ja olulisemaid punkte: Palestiina vastupanuliikumise keskusele ja sellele väljakaavale eksilvalitsusele vaatlus- ja staatusse andmine UNO ühiskogus ja organites on loonud pretsedenti, mida nüüd ikestatud rahvaste vastupanukeskused, eriti ka ERN ja teised balti organisatsioonid peavad ära kasutama oma poolsete nõudmistest esitamiseks LRO-le ja selle liikmesorganisat-

sioonidele. Need aktsioonid tulevad teostada koostöös BATUN-iga ja teiste balti organisatsioonidega.

Suhtlemisprobleemides kodumaaga närgiti, et kodumaale kõige lähemal asuv Rootsi eestlaskond on suures enamuses leidnud läbimises kodueestlastega ja kodumaaga tolerantse ja salliva vormi, mille tõttu on välditud teravaid lõhenemisi ja negatiivseid äärmuslikke konfrontatsioone. See oli 1972. a. Alates 1973. a. ja veelgi rohkem 1974. a. on aga nii ERN koalitsiooni raamides ja kogu meie avalikkuse konfrontatsioonid jälle üha rohkem kasvanud. Et neisse küsimustesse jälle tuua suuremat selgust, arusaamist ja tolerantust, korraldab ERN 1975. a. kevadel rühmadevahelise sümposiumi suhtlemisküsimuste kohta kodumaaga, millest palutakse osa võtma ka Rootsis eluvate eesti lehtedele esindajad, samuti küsimustest huvitatud organisatsioonide ja ringkondade esindajad.

Eesti ajakirjanduse ilmumise jätkamiseks Rootsis on vajalik ühiskondlik alus, mis on ka ette nähtud mitmetes vahepeal ilmunud reformikavades. Arvestades nende küsimuste tähtsust eesti ühiskonna arengule Rootsis korraldab ERN nendes küsimustes rea erinõupidamisi.

Vabadusliidu täiskogu koosolek Göteborgis

GÖTEBORG (EPL) — Eesti Vabadusliidu Täiskogu pidas eelmise aasta detsembris oma aastakoosoleku, millest võtsid osa EYL liikmeid Göteborgist, Stockholmist ja Lundist. Koosolek toimus aset Göteborgi Eesti Majas. Juhatus Vabadusliidu esimees Agu Kriisa, protokolliis Eva Merike Kangro.

Agu Kriisa esitas 1973/74 a. tegevusaruande ja Tiit Kauri majandusaruande tasakaalus Kr. 2.894:68.

Tegevusaruandest selgus m.h., et Vabadusliidu juhatus on osutanud aktiivsust nii toetelkodakondsuse küsimuse selgitamiseks kui ka eesti päritoluga põgenike Soomest N. Liidule väljaandmise küsimuses. Esimeses asjas saadeti kiri peam: Olof Palmele ja teises Põhjala Nõukogule. Mõlemalt saadi ka vastused. Viimastel mittehuldav. O. Palmelt saadud vastusele on teine kiri lähetamisel.

Peale juhatuskoosolekute neid on olnud kaheksa — on peetud Stockholmis ja Lundis informatsioonikoosolekuid ning on osa võetud Esinduse valimiskoosolekust. Mõeldud tegevusaastal saadeti oma liikmele neli numbrit EVL informatsiooni ajakirja "Siseseisund".

Aruanded — kaasa arvatud revisjoni komisjoni aruanne — kildeti Täiskogu poolt heaks ja juhatus vahetati majanduslikust vastutusest tegevusaastal 1973/74.

Tegevuskava osas arutati ennekõike võitlusfondi asutamist, eesmärgi ja ülesandeid. Tegemist on kultuurilise võitlusfondiga, mille summast hõivatatakse neid kaasmaalasi, kes kultuurilisel ja emakeele alal osutavad tähelepanu ja teenindust eesti noorte heaks pagulasühiskonnas. Võitlusfondi statuudi väljatöötamiseks valiti kolmeliikmeline komisjon koosseisus: Mart Nõmm, Arvi Moor ja Viitri Oluper. Avaldati ka mõtteid selle üle, et võib-olla on võimalik edaspidi Vabadusliidu võitlusfondi viia mingil viisil seoses Esinduse kultuurirahinnaga.

Tegevuskavas 1974/75 toonitati veel kõigiti kaasaatamist eesti ürituste läbiviimisel, aktsiooni jätkamist kodakondsuse küsimuses, koostööd taotlust eestlastes, tihedat sidemet loomist BATUN-iga jne.

Otto ostab puhkusretsil Karibi saartel olles papagoi. Tollijaamas tolliametnik võtab eeskirjad ja loeb:

"Elus papagoi — 50 dollarit, täisstopitud papagoi 25 dollarit."

Otto vaatab papagoid otsa. Papagoi vaatab Ottot otsa. Siis ütles papagoi:

"Otto, Otto, ära mine häbemahts!"

Elarve ettepanek, mille esitas VL laekur Tiit Kauri tasakaalus Kr. 5.129:—, võeti testavaks. Liikmemaksu suuruses ei tehtud muudatusi: jäi endiselt 30 kr. aastas.

Vabadusliidu esimeheks valiti tagasi ins. Agu Kriisa. Juhatusliikmeiks valiti: Eva Merike Kangro, Katrin Särg, Rein Asu, Tiit Kauri, Vold. Kiviead, Tarmo Oja, Jüri Lepisk, Arvi Moor ja Mart Nõmm. Asenikeks valiti Harald Nurk ja Madis Laas. Revisjoni komisjoni valiti Pillemai Laas ja Lembit Aring.

Koosoleku lõpu eel andis esimees üksikasjaliku ja analüütilise ülevaate Esinduskogu valimistest.

Üksmeelne koosolek lõppes eesti hünnil laulmisega. (EPL/MR)

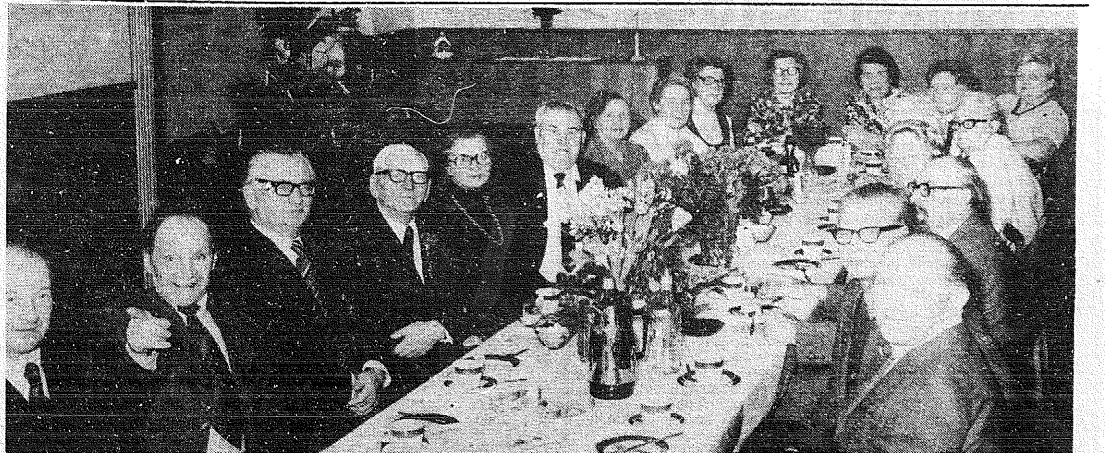

Agu Kriisa valiti tagasi Eesti Vabadusliidu esimeheks.

Laulupäev Norrköpingis

Äsjaal Eesti Lauljaskond Rootsis esinduskogu koosolekul oli arutuseel suve- ja laulupäevade korraldamine. Eestlaskond vajab suvisel pidulikele kokkutulekile, lauljate ja teatrirahvas ning rahvatahtsajad võimalusi esinemisteks. Rõõmustava uudisena sel alal võib mainida, et selleaastane suve- ja laulupäev korraldatakse 31. mail s.a. Norrköpingis, nagu sealsete lauljate esindaja Joh. Äro ELR esinduskogule teatas. Kava väljatöötamine jääb Norrköpingi rahva hooleks.

Eesti Lauljaskond Rootsis juhatuse volitused lõppesid peetud esinduskogu koosolekuga ja uus juhtus valiti alljärgnevas koosseisus: Joh. Kant (esimees), Jüri Remmelgas (sekretär), Ellise Truuvet (laekur) ja ametita liikmeiks Erna Klemmer ja Jüri Raid, asenikeks J. Äro, E. Koppel ja M. Varap. Revisjoni komisjoni valiti Randviir, Küver ja Joandi.

Göteborgi Eesti Majas toimus 8. jaanuaril Eesti Pensionäride Ühingu liikmete ja külaliste esimene tänavane kokkutulek. Tähistati ühtlasi ka Hilja ja Heinrich Kuhu külapulma. Ühingu kokkutulekul

toimuvad kolmapäeviti Göteborgi Eesti Majas algusega kl. 11 ühises kohvilavas. Toimuvad ettekanded, filmide näitamine, male- ja bridžimängud. (Foto Kopler)

DN Baltikumis:

Raske öelda kas baltlasil on tulevikus võimalik säilitada eripära-omakultuuri

Riia kesklinna domineerib monument kahe maailmasõja vabeliselt perioodilt, mil kolm balti vabariiki olid iseseisvad. Monumenti tipus on pronksist naine, Latvija, kes oma kätes kannab kolme tähte. See sümboliseerib unistust ajastust, mil kolm balti vabariiki pidid vabatahtlikult ühinema. Tänapäeval elavad nad ühise katuse all — laiaulatusliku sovjeti unioonikatuse all — kuid kokkuvõime on toimunud võimu abil, kirjutab oma teises Baltikumi käsitlevas artiklis DN-korrespondent Per Sjögren.

Millised võimalused on neil tänapäeval ja tulevikus käia oma teed, teostada selleks inimeste väljaõpet ning säilitada oma eripärasust ja kultuuri? Per Sjögren nendib, küsimusi võib ju esitada, kuid vastamine neile on raske.

Kõigepealt tuleb endast mõistevalt mees pida, et N. Lätt moodustab endast tsentraalselt valitavat ühiskonna, kus võimu jagavad veerand miljonit parteituge last, kes on peale selle võimu täidesaatmisel Moskva peamised instrumentid.

Besti ja Lätti olid peamiselt protestantlikud ja tänapäeval ei mängi saal kirik mingit märkimisväärset rolli. Ent Leedu oli katoliiklik ja saäl on kirikul praegugi veel suur osatähtsus, kirjutab DN-kirjasaatja.

Ta mainib, et näiteks kahe aasta eest teostati Kaunasese enesepoleitamis ja esimes ka meeleavaldusi. Kunagi ei selgunud täpselt, milline oli poliitiline eesmärk, kuid teada on, et oli olemas ka kirjalik protest, millele olid alla kirjutanud tuhandeid leedu katoliiklased.

Ja varem on näiteks Pravda kritiseerinud nationalistlikke tendentse isegi partei kõrgemas tipus.

Tegelikult pärinevad selgitatud andmed separatismi kohta Lätist, kirjutab Sjögren. Sõigsel 1969 eemaldati kohalt vallitsusjuhi abi Eduard Beklavs. Ta nimelt taunis plaanitud tööstuse väljaehitamist ja ütles, et selleks ei piisa Lätti enda tööjõust.

See tähendab omakorda aga seda, et tööjõudu tuleb importeerida väljapoole. Ja hukkamisel sellisel kujul ei olnud N. Liidule eriti meeltempda. Hrustšov laaskis Riias kääru põhjaliku puhanüstöö, parteiparatuuri ja ka üldiselt.

Per Sjögren kirjutab, et hiljem avaldas läti parteilju Voss Pravdas artikli, milles probleemi puudutati üsna seeloonaliselt. Mõistet hukka nationalistlikud ten-

dentsid ja igandid ja Voss nentis, et paljud inimesed lihtsalt ei talpa, et kommunismiehitamisel on vaja poliitilist, majanduslikku ja kultuurilist koostööd. Samuti vennaliku üksteise abistamist.

Voss lisab juurde, et sellised inimesed ei soovi mingisugust tehaate väljaehitamist Lätis. Miks? Selleks, et siis suureneks mitte-lätlaste elanikkond meie sotsialistlikus Lätti liiduvabariigis ja rahvuslik elanikkond veigil rohkem seguneks.

Ja kui enne Moskvas toimuvat parteikongressi läti partei pidas ettevalmistava kongressi Riias 1971. a. veebruaris, siis tauniti samuti nationalismi ja nõuti nende pooldajate, kaasaarvatud sovjetivastaste isikute paljastamist. Nii et nähtavasti polnud Lätti partei kõik korras, ütles Sjögren.

Sama aasta suvel olevat aga 17 läti kommunisti koostanud anonüümse dokumendi, mis salaja toimetati läände, kirjutab DN-korrespondent. See oli adresseeritud võimu mitteomavatele parteidele Lääne-Euroopas ning jugoslaavia parteile. Dokumendi sisu avaldati läänes 1972 alguses.

Tegelikult sisaldas see täpustatud kujul seda, mida Voss juba oli oelnud niilelde üldises sõnastuses. Suur vahe seines aga selles, et anonüümised autorid pooldasid seda, mida Voss kritiseeris.

Reaktioon Riias kujunes ägedaks. Dokumendi kohta leidi, et see on võltsing ja provokatsioon. Sjögren nendib, et ilma asjalike tõenditeta on raske seisukohta võtta, võib vaid rahule jääda seletusega, et dokument faktiliselt passib varem ametlikult antud seletuste raamidesse.

Kui aga kõne alla tuleb küsimus, kas balti riigid peavad olema kogu liidu töökojad, mis tegutsevad välisloojuga, on praegu vastuseks, et suur sisseränd põhimõtteliselt on lõppenud.

Teine küsimus, kas päriselanikkond on allasindatud seisundis partei komandosildadel, on peamiselt probleemiks sellele vähe-musale vabariikide elanikkonnas, kes on parteilikkmed, kirjutab DN-kirjasaatja.

Kuid on olemas etableeritud eudatamissüsteem nii parteiparatuuri kui ka riiklikus halduses. Vene keeles on see nomenklatuura. Ja tähendab lühidalt, et kõrgemad instantsid otsustavad keda võiks eudatada. Sjögren märgib, et selline süsteem soodustab kuulekust ja konformsust. (EPL/JA).

Klaidia Plotnikova on õnnelik eestikeelse Suure Piiblija — ta on sügavalt usklik inimene.

Kadund kamassi hõimu viimne liige avastati Mongoolia piiri ääres

ALGUS. LEHEKÜLEIT

"Oli siiski keegi, kes aitas üksik vananimesel oma emakeelest hoolitseda," nendib usklik ajakiri. "See oli tema Jumal, kellega ta kõneles, kes kuulis ja mõistis tema palveid ja laulusalme, millel ta oli ise kamassi keelde ümber pannud." "Usk päästis teaduse selle keele," ütles üks teadlast Klaidia Plotnikova oli nimelt baptist. Lähim kogudus oli Krasnojarski linnas, kuhu oli 200 km. Sinna pääs oli väga vaevaline.

KLAIIDIA TULEB EESTISSE

Viljandi baptisti koguduse pastor Arpad Arder sai Plotnikova aadressi ja kirjutas temale. Kamassi-naine oskas lugeda, aga mitte kirjutada. Kirjutada alistas teised. Nii tekkis kirjavahetus. Arder kutsus teda Eestisse, kauge hõlmude maale. Kuid ilka tuli ette takistusi. Näis juba, et vananimese Eestisse tulekust ei saagi asja.

Suvel 1970 teostus see siiski. Klaidia oli tekinud tungiv soov näha eesti usuospru. Kuid tingimuseks oli, et tulgu temale lähim teadlane teda ära tooma. Teadlast, nende hulgas prof. Ariste, tahtsid ka teda Eestisse, sest Tallinnas korraldati samal suvel soome-ugri keeleteaduslik kongress. Lõpuks lepitü kokku, et usklikud korraldavad vananimese toomise Eestisse, kuna teadlased soovivad tema tagasimeenuke eest Siberisse. Pastor Arderi korraldada jäi "rahvaliidumine". Tuua kogu kamassi rahvas Uurali tagant Läänemere kaldale.

Arder reisis lennukil Siberi sündames asuvasse Krasnojarski linnas, kus ta läks kohe otsema palvemaja. Ta leidis selle, ümbritsetud kõrge taraga. Kuid ta oli helistanud värava kella, ilmus tüe eakaks naisterahvas, pilus välja värava august, aga väravat ei avanud. Pastor esitas ennast ja selgitas oma ülesannet, aga värav püsis

endiselt kinni. Siis küsis tädi kahtlevalt: "Mis usku sina oled? Sul on sõrmuski sõrmes!" Nõudis rohkesti aega ja kõneosavust, ennekuuldi keele kaitlus talus.

Reisi Abalakova külas, sinna kauge tagamaa keskele, pidi Arder sooritama mitme liiklusaühendiga ja see õnnestus vaid Krasnojarski uskliku nõuandel ja mõnede vene-laste lahke abiga.

Kohtumine meenutas sugulaste jälleägemist, on Arder jutustanud. Klaidia-tädi oli oma valge lehma mõinud ja ka kanadele leidis hoidja. Niipea kui ta oli oma vajalikud esemed kartulikotti pakkinud ja palvetanud, oli ta valmis algama oma elu suurimat seiklust. Ta polnud kunagi varem reisinud kaugeemale Krasnojarskist, kus ta nõud peatus, et oma usuospradele jutustada suurt uudist ja palvetada nende seltsis. Mingid uued nähtused ei hõmmastanud teda reisel. Tal oli iga nähtu kohta oma iseseisev seisukohta. Tuli imetella tema loomulikkul taipu ja kohanemisvõimet!

EESTIS JA KONGRESSIL

Eestisse jõudnult said reislajad kutsu küllatulekuks prof. Ariste juure, kuhu kogunes kogu eesti keeleteadlaste pere. Klaidia ei olnud mingeid raskusi kohanemisega seltskonnas. Kuid ta ei unustanud, kes ta on. Kui teda paluti auvõrana kõhvilauda, jäi ta teiste istudes püsti. Prof. Ariste kehatas teda istuma, kuid ta ütles, et peab enne paluma Jumala õnnistust. Pereisa korraldused pidid kõik võõrad koos auküllalissega palvetama. "Siis laust ei pääse keegi palvetamata," ütles ta. Ja kui tuli nimede jäädvustamine küllalises raamatusse, sai Plotnikova enda jaoks terve pehta lehekülje. "Kogu rahvale peab kuuluma terve lehekülje," toonitas Ariste.

Soome-ugri keeleteaduse kongressil oli üks päev pühendatud samojedide keelele. Selle päeva esimese kõne pidas Klaidia Plotnikova kamassi keeles. Kui hiljem

tehti kõne sisu teatavaks, siis selgus, et Klaidia oli esinenud teadlasena. Ta pidas teisi õpilasteks. Ja tegelikult oligi see nõnda. Kõikjal maailmas kokkutulnud soome-ugri keelte uurijad soovisid keskustella "Baba Klavaga". Eriti südamlukud olid kohtumised ungari professori Irene Sebestyeni-Nemethiga ja rootslase Björn Colindriga.

Soome teadusemehed ja raadio-reporterid tahtsid teada, mida auküllaline Siberist soovib kingituseks. Küsiti vastas, et ta sooviks paksu villast riietust. Ta sai selle ja lisaks veel suure hunniku kinkeesemeid teistelt kongressist osavõtjalt. Klaidia-tädi jaoks muretses ka eri auto. Kõik kokku moodustas kõrgpunkt kahe kõnnumaa-küla elaniku välimisesse elus.

Naabrid Abalakova külas olid teda enne reistile minekut hoiatanud, et ta ei muutuks uhkeks. Seljapärast polnud muret. Tema loomulik tagasihoidlikkus ja alandlik usk tõkestasid seda. Kui ta teaduslike uurimuste alt vabanas ja lõdvenes, soovis ta vestelda pastor Arderiga inimeste hingelistest küsimustest ja mõõdunud elust.

Klaidia Plotnikova, viimne kamassi, tõstis igal võimalikul hetkel esile tänuavaldust Jumalale — ka selle eest, et ta oli säilitanud teadusele surmuse tunnistatud keele, ütles Risto K. Träff lõpuks.

Agó Künnap ütles oma Helsingis ilmunud väljaandes "System und Ursprung der kamassischen Flexionssuffixe I", et Klaidia Plotnikova elus on olnud suuri raskusi: haigusi, nälga ja omaste kaotust. Aga ta on elurõõmus, terava mõistusega, teadusühimuline, sõnakas ja naerusuine. (EPL/MR).

USA-s suri 4. detsembril Hilda Ongas, n-na Allik, sünd. 18. novembril 1911.

New Yorgis suri Edward Kurg 86 a. vanuses. Ta elas USA-s 1927. aastast alates töötades metallistöö-
põhja.

Põhja-Hirimaal suri 20. novembril Oskar Opik, sünd. 8. juunil 1895 Tallinnas.

"Töö vabariigi" maailmapremjäär

ESSEN (EPL) — Essenis, Saksa-maal, toimus Solzhenitsõni 1964-ndal aastal kirjutatud näidendi "Töö vabariik" maailmaesietendus. Seda ei ole nimelt kunagi varem mängitud alaval.

Tükis, mille Nobeli-laureaat on kohandanud lääne publikule, õnnestub tal mõistatavaks teha orjalaagrite mentaliteeti, kus inimesed iga hinna eest püüavad üle elada maksu see mis maksab. Inimesed elavad okstraadi taga, mille ees vahitornidest tõetajad valvatakse. Seal on venelased, juudid, kasakad moldaavilased, poliitilised ja kriminaalsed vangid, kes töötavad valukojas ja metsas, naised on ehitusbrigades. Närsed, kõhnunud ja viltsad venitavad nad end edasi päevast päeva, aastast aastasse, künnend päästa. Troostitult monotoonil murrab vangide väärtustet eksistentsil igavese nälja ja masshaua vahemaal, on intriigid toiduratsiooni, töönormide ja juhtimise ümber ja siin on kõik kaasas — koer, kriminaalvang, nuhk-
naalvang, juudid, kasakad moldaavilased, poliitilised ja kriminaalsed vangid, kes töötavad valukojas ja metsas, naised on ehitusbrigades. Närsed, kõhnunud ja viltsad venitavad nad end edasi päevast päeva, aastast aastasse, künnend päästa. Troostitult monotoonil murrab vangide väärtustet eksistentsil igavese nälja ja masshaua vahemaal, on intriigid toiduratsiooni,

töönormide ja juhtimise ümber ja siin on kõik kaasas — koer, kriminaalvang, nuhk-
naalvang, juudid, kasakad moldaavilased, poliitilised ja kriminaalsed vangid, kes töötavad valukojas ja metsas, naised on ehitusbrigades. Närsed, kõhnunud ja viltsad venitavad nad end edasi päevast päeva, aastast aastasse, künnend päästa. Troostitult monotoonil murrab vangide väärtustet eksistentsil igavese nälja ja masshaua vahemaal, on intriigid toiduratsiooni,

Eestis suri detsembril alguses Wilhelmine Marie Jaakson, n-na Sild, sünd. 12. augustil 1888 Hummula.

— Kust kuramus ma seda võtangi. Juudid võtsid kõik mis mul oli. Venelane enam juurde ei anna ja Brezhnev ütleb, et tema Israelit ka ei jõua relvastada.

Shahh jätab maha Israeli, sõprus araablatega algab

Egiptus on pöördunud palvega Iraani poole sõjalise abi saamiseks, kirjutab Kairost "The Chr. Sc. Monitori" korrespondent. Seoses sellega külastas Egiptust Iraani sõjaline delegatsioon, mille juhtis oli Iraani sõjaväe staabiülem kindral Azahari. Delegatsioon viibis Egiptuses nädalapäevad, kuid lahkumisel mingit kommiinikeed ei avaldatud. Vaatlejad on arvanud, et Iraan loob Egiptusega lähema koostöö, mis ühtlasi võib tähendada seda, et Iraan tulevikus oma kauaaegsed sõprus-sidemed Israeliga katkestab. Iraan oli muide Israeli peamine varustaja õliga.

Iraan on ölmüügist saadud rahaga kuhjand endale kokku tohutu sõjalise arsenal. Iraan võib nüüd Egiptusele moodsamaid relvi ja radareid, kuid samuti õpetada välja egiptuse lendureid. Ameerika F-5 moodsate võitluskite jaoks. Neid lennukid on USA müüdnud Iraanile ja Saudi Araabiale.

Kaua aastaid on Iraanil olnud võrdlemisi pingeline vahekorra Saudi Araabiaga. Shahh, kellest näib kerkivat uus jõutegur Lähis-Ida poliitilises võitluses, on nüüd asunud suhete parandamisele Saudi Araabia kuningas Faisaliga. Delegatsioonid liiguvad kahe maa vahel ja läbirääkimised on käimas väga paljude "ühiste probleemide" ümber. On arvanud, et Iraani shahh kõige sellega seoses peagi võib muuta oma poliitikat Israeli suhtes.

SHINAITAGASI ANDMISE HIND

Jerusaalemmast teatavad ameerika korrespondendid, et Sinaa poolsaare tagasiandmine Egiptusele võiks tulla kõne alla teatavate tingimuste juures. Tingimused on, et Israel tunneks julgena oma piirides ja et Egiptus lõpetaks vaenuliku hoiaku.

Israeli peaminister Rabin märkis, et kõiki üksikasju nad pole veel valmis avaldama, kuid igal juhul tahetakse nõuda, et ka Egiptus oma jõudusid mitmel pool tagasi tõmbaks. Muuhulgas nõutakse, et Egiptus tõmbeks tagasi oma jõud Mitla ja Giddi kitsustest, mis kon-

trollivad Israeli juurdepääsu Suessilahele.

Kuna ees seisab Brezhnevi küla-skäik Egiptusse, pole Israeli poolt praegu soovitud sellesuunalisi läbirääkimisi pidada.

KREEKA EI LUBA USA-L KASUTADA BAASE

Kreeka valitsusriigikondadest on vihjatud, et uue Lähis-Ida sõja korral ei lubataks USA-l kasutada tema Kreekas asuvaid baase Israeli varustamiseks. USA või NATO vägede transiitliiklus Kreekas kaudu keelustatakse. Seesugusest seisukohast teatas ka Kreeka peaministri Caramanliti toetav ajaleht "Vradyni".

ARAFAT: ISRAEL KAVATSEB SÖDA

Palestiinlaste juht Yasser Arafat ütles juttuajamisel ajakirjandusele, et Israeli plaanitsevat Elitkriegi Süüria ja Liibanoni vastu. Sellise sõja korral USA tahvat kasutada juhus, et vallutada araabia olüvaljad.

Arafat ennustas edasi, et Lähis-Ida probleem võib kuu kuu jooksul lõppeda maailma haarava katastroofiga. Ta märkis veel, et Ühendriigid valmistavad palavikuliselt sõja vastu olüvaljaid, Ameerika kõrbeses käivat pingsad manöövrid kõrbesõja läbiviimiseks. (VES).

PEN koguneb Montrealis?

MONTREAL (EPL) — Kanada PEN Kibbi bületään margib, et eesimese A.Fodor on Londonis PEN-ekskutivis ja reas PEN-klubides sondeerinud pinda rahvusvahelise PEN-kongressi toomiseks Montreali a. 1976 ühendus-esse olümpiamängudega selles linnas.

Bületäänis on ka järelehüde Eesti ja Kanada PEN klubide liikmele Hanno Kompusele.

Egiptus ja Brezhnevi poliitiline "haigus"

WASHINGTON (VES) — Brezhnevi "haigestumine" just enne Egiptuse külaskäiku oli niivõrd läbipaistev manööver, et kogu maailma ajakirjandus, välja arvatud kommunistlikud maad, kuulas selle avalikult ja suurtes pealkirjades diplomaatlikuks haiguseks. Ametlikult teatati, et Brezhnevil on arterioskleroos (veresoonte lubjastus), liigete põletik ja kurguinfektsioon. Haigus saabus just ajal, kui käisid suured ettevalmistused Brezhnevi külasõiduks Egiptusse, Süüriasse ja Iraani. Ajakiri "Newsweek" ütles, et nõukogude arstide bületään pole muud midagi, kui viiets kate nõukogude poliitika läbikukkumisele Lähis-Idas.

Ajaleht "Chicago Sun-Times" reporter Ch. Bartlett teatas, et Brezhnev olevat päris tõsiselt haige — ta nimelt põdevat leukemiat ehk verevähki. Moskva arstid olevat tahtnud seda varjata ja seepärast tembelandud haiguse tavalliseks külmetushaiguseks. Tegelikult on see siiski oletus, millele pole seni ametlikku kinnitust tulnud.

"HAIGES" JAI BREZHNEV Egiptuse sõduettevalmistuste keerises kohe seelähele, kui ilmes, et Egiptus on kategooriliselt vastu vene teatavatele nõudmistele. Muuhulgas olid venelased tahtnud jälle Egiptuse saata oma mitmetuhandeliste "tehnikute" väge, kes omal ajal Egiptuses välja asti, kui need muutusid poliitiliselt liiga aktiivseteks. Egiptuse president Sadat pole oma eelkäija Nasseri eeskujul nõukogude sõduvete soostunud minema, kuna tema seisukoha järele "venelased võivad anda küll relvi, kuid ainult USA on võimaline tooma meie probleemis lahendust".

Sadat loosis, et Egiptus võib ühel ja samal ajal olla sõber USA-ga ja N. Venega. Kui juba oli kerkinud lahkeltelid saatis Sadat Moskva nõudel kaks oma tipmeest Moskvasse — välisminister Fahmy ja uue sõjaministri Gamassy. Brezhnev pidi nad vastu võtma kuskil sanatooriumis. Kui aga egiptlased jõudsid Moskvasse, sõidutati nad mitte haiglasse, vaid Brezhnevi villasse, mis asub 80 miili Moskva põhja pool.

KOHTUMINE BREZHNEVI VILLAS oli kujunenud lühikeseks ja ägedaks, teatav ajakirja "Newsweek" korrespondent Barry Gamss, Sadati esindajad olid tema juhtumad, et Brezhnevi oli kõigepealt kutsunud oma abi kaustadega ning ütelnud, et tal olevat enne läbirääkimisi midagi teada anda. Seepäe Brezhnev lugemud kaustadest terve hulga väljavõtteid egiptuse ajakirjandusest nõukogudevastaste väljendustega. Edasi oli Brezhnev süüdistanud egiptlast, et nad ei ole osanud kaitseda ega käsitada nõukogude moodsaid relvi ja meenutanud siis veel Egiptuse 4,4-biljonilist võla Venele. Ohkond läbirääkimistel olnud äärmiselt külm ning egiptlased lahkunud Brezhnevi juurest juba 35 minuti pärast.

Varsti pärast egiptlaste lahkumist tuli teade Brezhnevi haigusest, "mis kahjuks sunnib" külasõiduküla määratumaaks ajaks edasi lükata. Brezhnevil pole olnud tülisõiduküla Süüria ega Iraagiga, kuid ta ütles külasõiduküla ära ka nendesse riikidesse. Moskvas kaluleeriti, et külasõiduküla Damaskusse ja Bagdadi oleks olnud liiga tugevaks loogiks Egiptusele, kellega Venemaa loodab tulevikus süski suhted luua.

ISRAELIS ON MEELELOLUD uue olukorra tõttu jälle märksa optimistlikumad. Kui sin vahepeal kardeti, et Moskva annab Egiptusele uusi MIG lennukid ja rakette, siis nüüd on see oht esialgseks moodsaks. Jerusaalemmas on arvanud, et nüüd peab Kissinger jälle iniisiatiivi tugevalt enda kätte võtma. Brezhnevi "haigestumise" ajal Kissinger viibis puhkuse Puerto Rikos. Ta kihutas

sealt kohe Washingtoni tagasi, et mõni välisministeeriumi tegelane ei annaks avalikkusele võibolla liiga kahjurõõmsat teadet Moskva sündmuste kohta, kirjutab ajakiri "Time".

Ajalehe "Chr. Sc. Monitori" kirjasaatja ütles, et Israeli valitsus on nüüd valmis astuma läbirääkimistesse teatavate Sinaa alade tagasiandmiseks Egiptusele. Muuhulgas on Israel nõus loovutama ka Abu Rudeis olüvalju, kui USA garanteerib Israelile oli tema vajaduse ulatuses. Israeli peaminister Rabin kõneles hiljuti viile USA juudi suurorganisatsiooni esindajatele, et Israeli poliitika peamiseks on vältida Egiptust satumast Moskva sõduvete ja vältida Egiptuse ning Süüria ühendamist sõjalisel eesmärgil.

PRESIDENT SADATIGA ei peaks nüüd raske olema kokkuleppele jõuda, arvavad mitmed Lähis-Ida kirjasaatjad. Olukord Egiptuses on nimelt rahutu. Kas kommunistide äsitusel või üldise inflatsiooni mõjul on tekkinud vastuhakkumisi ja rahutusi. Ka kindralid ei ole Sadati poliitikaga täiel määral rahul, kuid nad loodavad saada Venest moodsaid relvi. Samuti tekib Sadatil raskusi palestiniastega.

Nagu ajalehed esmaspäeval teatasid, on Sadat lasknud Kairo arreteerida 400 kommunisti, kes õhutasid rahutusi. Arreteerimiskäsk võis olla seoses ka Brezhnevi "haigusega". Ameerika pressimees J.K. Cooley kirjutab Beirutist, et Sadat loodab majanduslikku ja relvaabi saada Iraanilt. Shahh olevat Egiptusele juba lubanud 800 milj. eest abi ja USA-st ostetud moodsaid relvi. Iraani ja Egiptuse koostööga hoitakse ehk kaunis palju ära N. Vene mõju Lähis-Idas, kuid ohtlikuks võib see kujuneda Israelile. Jerusaalemmas on üks juhtiv poliitik öelnud, et uue Lähis-Ida sõja korral on Iraani hoia praegu suure küsimusmärgil.

VOX

Taani valis

KOOPENHAAGEN (EPL) — äskates majandusprobleemides vintsklev Taani valis mõeldud neljapäeval uue parlamendi — folketingi.

Peaminister Poul Hartling, venstre liider, loosis uues parlamendis saada selise enamuse, et tema poolt kavandatud kriisipoliitika (mil hindade kui ka palkade tõusu petatamine) saaks teostada. Hartlingi venstre kasvav folketingis 22-1 kohalt 42-1, mis aga palju ei aidanud, kuna suurenenud toimus valitsuse koalitsioonierakondade arvel ja majanduspoliitika vastu olev sotsiaaldemokraatlik erakond omakorda suurenes seitsme kohta võrra kokku 58 mandadiga folketingis. Valitsuskoalitsiooni ei ole niil saanud loodetud kindlat enamust ja "surnud punkt" ei ole ka valimistega üle saadud. Huvitav oli, et n.n. rahulolumatuse-erakond advokaat Mogens Glistrupiga eesotsas, saavutas 24 mandaati ja kaotas ainult 4, vaatamata teravale kampaniale peretajuti vastu, kes seisab kohtu all maksude eest põgenemise pärast.

Melbournes suri 22. sept. Arvo Peeter Martinson, sünd. 3. veebr. 1902.

Tartus suri 18. okt. Marie Kivi, sünd. 3. märtsil 1890. Lausel.

Saue suri 21. okt. Alide Kruusmaa.

Tallinnas suri 25. okt. Arthur Helmut Karjamaa, sünd. 14. okt. 1898 Kärdis.

Thirimeres suri 30. aug. Vello Jõgever, sünd. 15. nov. 1903 Põldes.

Koorijuubel Prantsusmaal

PARIS (VES) — Pariisis asuv eestlaste laulukoor "Heli" tähistas hiljuti oma 25-ndat aastapäeva. Koorijuhi on seal praegu Aleksander Siion.

Laulukoor "Heli" ei ole Pariisi eestlaste arvulise väiksuse tõttu just suur koor, kuid ta on jatkunud pidevalt tegevust. Juubelikontserdil laulsid muide kaasa ka koori esimesed lauljad — Hilda Weide ja Elfriede Lomi. Koor on olnud kord suurem, kord väiksem, olenedes eestlaste liikumistest Pariisis. Kooris laulis omal ajal kaasa ka kujur Karl Pehme, kes 50-ndatel aastatel asus USA-sse. Proua Pehme oli mõnda aega seal koorijuh. Tema järele asus koorijuh kohale Olga Bagh, kes seda ülesannet täitis paarikümne aastat. Viimased neli aastat on olnud koorijuhiks tenor Aleks. Siion.

Lauljaid on praegu kümne ümber. Koor on võtnud osa mitmel aastal Inglismaa eestlaste suvepäevadest, Belgia kultuurpäevast ja viimati Eesti Laulupeost Münsteris. Kaks korda aastas kaunistab koor oma lauluga eesti jumalateenistusi, edasi esineb seltsi jõulupeol, vabariigi aastapäeva aktusel, emadepäeval jne. Osa koorist käis ka Ülemaailmsel Eesti Päevaldel Torontos ning nüüd on tõsine huvi sõtta ka teistele suupäevadele Baltimores 1976. a.

Leida Idla 75-aastane

Klaverikunstnik Leida Idla tähistab Stockholm 19. jaanuaril 75. sünnipäeva.

Ta on sündinud Tartus, lõpetanud Tallinna konservatooriumi klaveritaru Prof. Artur Lemba õpilaseks. Hiljem täiendas end Berliinis muusika alal ja õppis sealset kehalise kasvatusse õlikoolis.

Abielunud Ernst Idlaga, spetsialiseerus ta liikumismuusikale ja selle looja ja interpreetina on ta rahvusvaheliselt tuntud. Eesti rahvamuusika ja rahvakunsti tundjana on ta oma loomingus kasutanud rikkalikult rahvaviiside motive. Vähemalt osa sellest on muutunud rahvusvahelise liikumismuusika, eriti jooksumuusika klassikaks, mis pidevalt levib maailmas nii heliplaatide kui nootide läbi.

Tõhem kui kümme aastat kestis iseseisva Eesti ringhäälingus hommikuvõimlemise saates igal hommikul Leida Idla klaverihelid. Tema loodud ja seatud oli valdav osa muusikast, mida kasutati Eesti Mängudel 1964 ja 1969. Arvestades abikaasa laialdast õpetegust kodumaal ja hiljem võõrsil, ulatub õpilaste hulk, kes tema klaverihelide saatel liikunud nii Euroopa maades kui mitmes Lõuna-Ameerika riigis paljudesse tihandestesse. Võimlemisestime saatjana, mida tuleb lugeda võrdseks kontsertpianisti saavutusega, on ta esinenud sadadel kordadel. Leida Idla on liikumismuusika koostajaks, mida kasutati Stockholmis suurlavastustel: Linglaadi Valguspidudel, Stockholm linna 700-aasta juubelpidustustel ning 1912 a. Olümpiamängude 50-aasta juubelpidustustel. 1948. aasta Olümpiamängudel Londonis oli ta Rootsi võimlejad esindusjuhina pianist.

Leida Idla on liikumismuusika arengus teedraja. Kui ta 30 aastat tagasi abikaasa ja lastega saabus

pögenikuna Rootsi, kostis Rootsi võimlemislaadides ainult koman-dohitud. Nüüd on aga muusika igalpool.

See omapärane eesti kunstnik, kes on uurinud eesti rahvaloomingu varasali vi vahendanud neis leiduvaid aardeid laias maailmas, on leidnud kõrget hindamist rahvusvahelises kriitikas.

Nüüd juba vanavanavanaema seisusse jõudnud, on ta endiselt humoorikas, suurejooneline, mõistetv inimene, mida on kogunud kõik, kes temaga koos viibinud ühistel treeningutidel või suurestimeste pingelises õhkkonnas. Ja neid on palju, mitmest rahvusest ja põlvkonnast, rohketo paikades maailmas.

Vaidlus...

Algus lk.1

võimatu. Valimistest osavõtt oleks muidugi meelitat juba sportlikust seisukohast. Iga valimiste eesmärk on ju neid võita. Kui keskorganisatsioonid teeksid ettevalmistusi ka 2 aastat, siis saaksime kokkulepitud üldvalimistel vähemalt 50% häält. Aga samal hetkel kui selline uus parlament siis tekib ja kokku astub, siis arvatavasti juba järgmisel päeval konservatiivne põllu-meeste ringkond lahkub sealt ja loob jälle uue organisatsiooni väljaspool seda parlamenti, kuna neil pole seal enam enamust. Ja siis oleme jälle tagasi null-punktil ja kogu suur energia kulutus on olnud täiesti asjatult.

T. Kint: REE loodi nende ringkondade poolt, keda ERN, E. Komitee ja ERF kahjuks ei suutnud kaasa tõmmata. Kui "üldvalimiste" osas luua kompromisse, siis vähemalt E. Komitee peaks likvideeruma. REE on tahtnud kogu rahvusliku kasvatus juhtimist ja palju muid alaseid oma kätte saada, siin seisneb kollideerumine. Tööd peaks aga jätkuma kõigile keskorganisatsioonide praegustel tööaladel ja üldrahvuslikes küsimustes peaksime olema siiski ühisel joonel.

V. Taali: "Üldvalimised" on vaid tehniline küsimus, mitte peaprobleem. Probleem seisneb tegelikult võimes koostöös. See ei olnud poliitilise küpsuse tunnuseks, kui keskorganisatsioonidest kunagi välja marsiti.

Järg lk 6, lk. 7

Briti "ei" Alg lk.1

on nüüd teada antud Briti ametlik seisukohta mõnedes põhilistes küsimustes.

Briti valitsus on võtnud seisukoha, et Eestil on puudunud de jure valitsus alates 1940. aastast ja Briti ei tunnusta ka praegu ühtki Eesti de jure valitsust. Sellest järgneb, et Briti ei tunnusta ühtki Eesti valitsuse võimu, kes oleks õigustatud nimetama oma esindajat Briti valitsuse juurde.

Kadunud saadik A. Torma võitis saatkonna teenistuses 1948. aastal pri. Anna Vageströmi, praegune pr. Taru, kes on vahetpidamata töötanud saatkonnas ja on täiesti kompetentne omal alal. Kuna aga tema ametisse astumine toimus peale 1960. aastat, siis ütleb selle kohta Briti valitsus, et tema ei tunnustanud siis ega tunnusta praegu ühtki võimu, kes oleks võtnud pr. Taru ametlikult ametisse nimetada. Neil kaalutlustel ei anta ka praegu pr. Tarule ametlikku tunnustust. Briti välisministeerium on küll võtnud teadmiseks, et saatkonna maja ja selle administratiivne asjaajamine on nüüd pr. Taru korralduses.

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peapiiskoplik kog, peajumalat. 19/1 kl. 14. Jakobis, kog. õp., oreili H. Kiisk, laulur. STOCKHOLM: Hägersteni Up-penbarelse kirik, jumalat. 19/1 kl. 14. õp. Kodar, oreili P. Ardna.

ALINGSAS: Maakirikus misjonipüha jumalat. 26/1 kl. 11. õp. Kool, oreili PG Strömberg, laulu-lehed.

BORAS: Carolis jumalat. 19/1 kl. 15. õp. Kodres, laulur.

GÖTEBORG: Gbg-L-Rootsi kog misjonipüha jumalat. Kristi-aines 26/1 kl. 14. õp. Kool, oreili PG Strömberg, laulu-lehed.

MAIMO: Jumalat. 18/1 kl. 15. õp. Laantee, oreili L. Undhagen, laulu-lehed, koosviibimine vestu-sega Lõuna-Ameerikast.

NORRKÖPING: Matteuses jumalat. 19/1 kl. 14. õp. Kool, oreili H. Piirmets, laulur.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

GÖTEBORG: Guldhedeni ortodoksikirik slaavikeelne teen. 19/1 kl. 11, praost Raag.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Brävallag. 11, 18/1 kl. 15 kog. aasta-peakoosolek. 19/1 kl. 10 pühapäevakool. kl. 11 jumalat., Allan Laur, laulu-ettekandeid. 21/1 kl. 19 palve- ja piblit.

STOCKHOLM: Eesti Maja, Walling. 34, laupäeval 1/2 kl. 18 vaimulik lauluühut.

STOCKHOLM: Normalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37 jumalat. 19/1 kl. 14, A. Söderlund ja A. Laur, laulab Lauri kvartett.

BORAS: Blåbandi saalis, Stjärnsköldsg. 5 jumalat. 19/1 kl. 11, kohalikud vennad.

GÖTEBORG: Blå Bandet, Erik Dahlbergsg. 10, jumalat. 19/1 kl. 11, Kuba.

GÖTEBORG: Smryna, Parkg. 1 jumalat. 19/1 kl. 14 piblit ja palvet., 20/1 kl. 11 külalisjuhtustaja, koor, pühapäevakool. 24/1 kl. 18.30, 25/1 kl. 17 ja 26/1 kl. 15 külaliskõneleja, koor. Mujal: Hisingen, Ibsensg. 4, c/o Hell kolmap. kl. 17 ja Jonsered, Kyrkog. 3 D, c/o Villsaar kl. 18.

GÖTEBORG: KFUM, Parkg. 11 jumalat. 19/1 kl. 11, ühittumistuseid. Palve- ja piblit. 22/1 kl. 13 ja 25/1 kl. 15.

NORRKÖPING: Betania, Bråddsg. 54 palvet. 18/1 kl. 17: Ta-bernaakel, Kungsg. 26 jumalat. 19/1 kl. 18, H. Viikholm jt.

Mongoolia...

Algus lk. 1

seks. Tema nimi oli Klaudia Plotnikova. Venepäraseks lemmiknimeks oli "Baba Klava" ja vanuseks 79 aastat. Temalt saadi ligikaudu 2 000 kamassikeelset sõna, mis on keeleteadusele asendamatuks väärtuseks.

Klaudia Plotnikova keeletundmine äratas suurt imetlust. Eriti aga sellelõttu, et ta polnud paarikümne aasta jooksul kõnelenud kellegagi oma emakeeles. Kuid ta oli teadlikult püüdnud oma rahvuslikku omapära säilitada. Ka tema ema olnud kamassi keele tundja. Selle kohta on andmeid soome uurija K. Donneri teoses "Kamassischen Wörterbuch". Tollal peeti tema ema viimaseks kamassiks. Kõik teised sõnad kasunud või aegade jooksul eadade keele unustanud.

Järg lk 9

50-tes aastates üksik mees soovib tutvust

daamidega

Vast. "1975" all, EPL, Box 667, 101 29 Stockholm 1.

Kunstnik

Ants Murakin

Sünd. 6/1 1892 Viljandimaal
Surn. 11/1 1975 Norrköpingis

Trööstimata leinas

**HILDA LINNAKIVI
VENNAD ja OMAKSED
Eestis**

Matusetalitus kolmapäeval,
22. jaan. 1975 kl. 14.45 Norrköpingi krematooriumis.

Minu armast öde

**Vanda
Kirmann'i**

Surn. 8/1 1975 Eestis

leinavad kurbuses

**VEND ja VENNANAINE
Rootsis**

Armast sõpra
Kunstnik

Ants Murakin'i

mälestavad kurbuses

**JAAN ALLAS
abikaasaga
VOLDEMAR ISSAKO
abikaasaga
OLGA KASK
ALUIDE LEPAKSOON
JOHANNES ÄRO**

Ootamatult lahkus meie juu-
rest meie ainus poeg ja vend

Heino Tarelaid

Sünd. 11/7 1952
Surn. 30/12 1974

Sügavas leinas

**VALENTINA ja HEINO
TARELAID**

ANN, MARI

Kunstnik

Ants Murakin'i

mälestab leinas

**NORRKÖPINGI EESTI
PENSIONÄRIDE ÜHING**

Armas ema ja vanaema

Ludmilla Sepp

N-na Bezhanitski

Sünd. 4/10 1875 Arukülas
Surn. 13/1 1975 Stockholmis

Mälestavad vaikes leinas

LEO, LIA

**SUGULASED
Eestis ja Läänes**

Armast

Amalia Lindma'd

mälestavad kurbuses

**ESKILSTUNA
USUKSBRAD**

Sääl kõik võitjad saavad
ükskeist kohata.
Taevas kuldsel ramal
surm ei kohuta.

Oma armast

**Agu Teodor
Puhk'i**

mälestavad kurbuses

**Koolivend
TÖNIS LEPP**

MAIME, SILVIA ja MAGDA

Vend Friedrichi tütreid
ja lesk Eestis

PRIIDU ja AIME

Vend Antsu lapsed Eestis

**Kaarel
Merivee'd**

kodukülalt

mälestab

JOHANN SOMMER

Telesiooniprogramm

TV Lõrdag

Esmakordne ohjelmateller flnsk-
aprika program:

- 0.30 Tapahtumia - Aktueilt magasin
flnsksprikaga. Endast pa flnska.
10.00-11.25 Ma oksalla ylmalla eller
Jag gungar i högsta grenen... Textat
pa svenska.
11.55-12.10 Alpin: Störtlopp. Farg.
Direkt från Kitzbühel. Sven Plex
Petersson.
15.00 Nybyggarna. Textat. Farg. Del
7: Vildkatternas rikedom. Regi: Jan
Troell.
15.30 Tipsextra. Farg. Allehanda
sport och dagens engelska liga-
match. Lef Larsson och Tommy
Engstrand.
18.00 TV-nytt, vader.
18.05 Helgmalabon från Tarendö
kyrka i Norrbotnen. Farg.
18.10 Aktueilt i veckan. Textat. Farg.
Aktueiltredaktionen sammanfattar
det viktigaste som hände hemma
och utomlands.
18.40 Träna med TV 1. Farg. 1 dag
och sju lördagar till kommer TV 1
att försöka få svenska folket att ge
sig upp ur länsstolarna och ut i
vintervädrat.
19.00 Pappa Pellerins dotter. Farg.
19.45 Sport igår: Ishockey-VM 1947.
Sverige VM-segrare - nästan. Det
blir bilder från de avgörande mat-
chernerna Sverige-Tjeckoslovakien
och Sverige-Österrike 1947.
19.55 Svenska fåglar. Farg. 10. Kott-
rast - en film av Ingemar Lind och
Arne Johansson.
20.00 Hjälp! Farg.
Hjälp dig själv så hjälper dig Gud
- kanadensisk kortfilm.
20.20 Cirkus Scott. Farg. Presentatör:
Francois Bronetti.
21.00 Aktueilt, vader.
21.30 TV-nytt.
Deckardags:
21.35-22.45 Banacek. Farg.

TELEVISION 2

- 15.35 Tidssbild. Farg. Aktueilt politik
och ekonomi med Berndt Ahlqvist
och Olle Stenholm.
16.10 Studs och gå. Farg. Touch and
go heter det på engelska och an-
vänds inom flyget, när man i ut-
bildningsstyftet startar och landar
gång på gång.
17.00 Fadderbarnet. Farg. En tysk se-
rie om familjen Bachmann som
tvingas bryta upp från sin invanda
miljö. 6. Okkupation av ett hus.
17.25 TV-nytt, vader.
Från Barnredaktionen:
17.30 Bulleribock. Farg. Tomas von
Brömsen och Kristina Karlin leker.
18.00 Lördags - skoj och allvar om
aktuella grejer. Farg.
18.30 Joje och hästen - engelsk serie
i tre avsnitt. Farg. 3. Breve.
19.00 Den gula tjuvmyran. Farg.
Eberhard Fehmers har studerat den
gula tjuvmyrans liv.
19.20 Våra vardagsblommor: Amaryl-
lis. Farg. Sven Green.
19.30 Rapport, vader.
20.00 Svenskt 60-tal: Kärlek 65 -
svensk långfilm från 1965 med Kevé
Hjelm, Evaldrit Strandberg, Ann-
Mari Gyllenspetz och Ben Carut-
ters. Regi: Bo Widerberg.
Filmen barnförbjöds vid den sven-
ska premiären 1965.
21.35 Scener ur ett underhållnings-
program. Farg.
22.25-22.30 TV-nytt, vader.

TV Söndag

- 9.40 Träna med TV 1. Farg.
10.00 Utsiktsvillko eller Nyhetsveckan.
Endast på flnska.
10.30-11.00 Kottman eller Hemlandet.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, vader.
18.05 Eva, KAS och biskopen. Farg.
Samtal över generationsgränserna
om kristen tro och dess konsekven-
ser mellan Ingemar Ström, Eva
Cronioe och Karl Axel Sjöblom.
18.30 Svenska fåglar: Blåhake. Farg.
En film av Ingemar Lind och Arne
Johansson.
18.55 Dragspelsfest 1. Farg. Det första
av tre program från VM i Dragspel
1974. Presentatör: Ulf Elfving.

- 19.05 Reallismens triumfer. Farg. Bor-
gardmet och dess skildrare - Ho-
noré de Balzac, en presentation av
Rune Hassner och Jan Myrdal.
20.05 Vardagslagen. Textat. Farg.
När man ska låna ut pengar till en
vän.
20.10 Nybyggarna. Textat. Farg.
21.00 Aktueilt, vader.
21.30 TV-nytt.
21.35-22.35 Sportspeglén.

TELEVISION 2

- 13.25 Guten Tag, wie geht's? 1. Wet-
ten ist Ehrensache. Farg.
13.40 Mästarmåte i bowling. Ake
Brolin och Lennart Jelbe presente-
rar en TV-landskamp mellan Sve-
rige och Danmark.
14.40 Alpin: Slalom. Farg. Samman-
drag från Kitzbühel med bl a Inge-
mar Stenmark. Sven Plex Peters-
son.
15.40 Münchhausen. Farg. Tysk lång-
film från 1943.
17.25 TV-nytt, vader.
Från Barnredaktionen:
17.30 Broster Broster. Farg. En serie
i 25 avsnitt.
17.50 Doktor Krall - serie i 27 delar
18.00 På jakt efter en erkidé. Farg.
En grupp unga vetenskapsmän på
expedition i Guayana i Sydamerika.
Del 2.
19.30 Upp med händerna! Textat.
Farg.
En historia av Gunnel Linde i regi
av Harald Sjösterne med tävlingsins-
lag på de dövas teckenspråk.
19.60 Love Verdi! Farg. I provinsen
Emilia i Italien är Giuseppe Verdi
fortfarande var mans egendom.
19.30 Rapport, sport, vader.
20.10 Folkets historia i bild: De stora
bondeupprorens tid. Farg.
21.10 Söndagsdeklaren: Den som spar
han har... Farg. Västysk krimi-
nalberättelse efter en roman av
dansen Anders Bodelsen.
21.10 TV-nytt, vader.
21.35-22.35 Innan varda'n. Farg.
Några tankar förmedlade av Inge-
gerd Bergström som bor i Väners-
borg och jobbar med dockteater.

TV Måndag

- 8.30-8.55 Efter gymnasieskolan. Farg.
Skol-TV:
9.00-9.10 Switch on! 17, åk 3.
9.20-9.40 Appell och dokument, åk
1-3. 1. Agiterande dikt. Gynn.
9.45 Över gränserna, norska för låg-
stadiet. Farg. 1. Marthe får en
pakke.
10.10-10.30 Klotet, åk 1-3. Farg. 12.
Hemligheter.
10.35 i Frankrike, åk 5. 3. Frankrike
runt.
11.00-11.15 Guten Tag, wie geht's?
Farg.
Skol-TV:
12.00-12.20 Näringsar och yrken i
Norden, åk 8. 2. Papper.
12.45 Matematik, åk 4. 1. Decimalltal
1.
13.10 Barnkunskap: Institutionskun-
skap, åk 2, gymn. Farg. 1. Att vara
utvecklingsstörd.
13.35-13.55 Verksstadsindustrin genom
kameraöga. Farg. Åk 1-2, gymn. 4.
Ny teknik - nytt arbete.
14.00-14.20 Fyra epoker - fyra mil-
ljöer, åk 1. 1. Medeltiden. Gynn.
14.30-14.55 Lärarprogram: Laborativ
matematik, åk 1-4. 1. Addition och
subtraktion.
16.30-17.00 Halvtem: Fru Pigalopp. 2.
Körkoret och det gamla tältet.
Jag kommer från Finland. Lissa be-
rättar på svenska och flnska.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, vader.
18.05 Black beauty - engelsk även-
tysserie. Farg. 2. Kapploppingen.
18.30 Sveriges magasin. Farg.
19.25 Svindlaren - komedi av Bal-
zac. Farg.
21.00 Aktueilt och vader.
21.30 TV-nytt.
21.35-22.25 Flanman i Norden. Farg.
Finlands historia från tsarväldet till
nutiden. Vi börjar 1918 med det fln-
ska inbördeskriget och förflyttas via
30-talet med Lapporörelsen till det
andra världskriget. Vinter- och
fortsättningskriget utgör huvudele-
n av dokumentärmaterialet.

TELEVISION 2

- 17.35 TV-nytt och vader.
17.30 Kalle Vrångelbäck. Del 3.
17.45 ca Barabappa - tecknad serie.
Farg.
18.00 Människor i Vattudalen. Farg.
18.30 "Varför får man inte bli det
man vill?" Textat. Serien Att se
vad andra hör.
18.50 Katedralen. Farg. Bilder av ett
stycke landskap till musik av
Bruckner: Symfoni nr 8, sats 3.
19.20 Regionalnytt.
19.30 Rapport med vader.
20.00 Har medelåldern ingen sång?
Arbetet.
20.35 Hemlige Briggs. Farg. Engelsk
komediserie med David Jason.
21.00 Kvinnan i Indien. Farg. Fransk
reportage.
22.00 TV-nytt och vader.
22.05-23.40 Huvudflöden. Boliviansk
långfilm från 1974.

TV Tisdag

- Skol-TV:
8.30-8.50 Afrika idag, åk 6. 1. Hos fa-
miljerna Chileshe och Chitenta i
Zambia.
9.00-9.30 Filmkunskap, åk 2, gymn.
Farg. 2. Att skapa en verklighet på
film.
9.35-9.45 Föremålen berättar, åk 4. 2.
Skeppet.
10.00 Switch on! 17, åk 3.
10.10-10.25 Ute i världen - Turkiet,
åk 2. 1. En by vid floden Eufrat.
10.35-10.55 Holländska bilder, åk 5.
11.55 Lärarprogram: Laborativ mate-
matik, åk 1-4. 1. Addition och sub-
traktion.
12.20-12.40 Syd- och Östasien, åk 9.
Farg. 2. Japan i dag.
12.45-12.55 Studierorientering, åk 6. 1.
Att välja tillvälsämne.
13.10-13.30 Att vara handikappad, åk
2, gymn. 1. Björn 34 år handikap-
pad.
13.35-13.55 Sinnesorganen och deras
funktioner, åk 9. 2. Buller.
14.30-14.50 Lärarprogram: Dramatisk
verksamhet, åk 1-3.
16.30-17.00 Halvtem: Tisdagskul med
teckenspråk, clownen Manne och
hans clownkompisar.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och vader.
18.05 Sportdags: Idrottsgymnasium -
är det nåt för dej? Farg. Tiger-
språng med smash. Rumänska un-
gdomar visar hur man tränar volley-
bollteknik.
18.30 Sveriges magasin. Farg.
19.30 24-timmars, en anorlunda re-
gatta. Farg. Om segling och sjösa-
kerhet under en regatta i Östergöt-
lands skärgård.
20.00 Rast. Farg. Skolgården fylls av
glada och förväntansfulla barn. Vad
är det som väntar dom? Som kon-
trast visar filmen den kalla och ef-
fektiva vuxenvärlden.
20.10 Vardagslagen. Farg. Vad gör
man när man ångrar ett köp? Tex-
tat.
20.15 Allsköns musik. Farg. Vård:
Thomas Olofsson.
21.30 TV-nytt.
21.35-22.25 Den japanska vågen.
Farg. 1. Vägen till Kamagasaki. An-
thony Thomas gör en kritisk
granskning av den hårda konkur-
sens som råder på det japanska
samhällets karriärstege.

TELEVISION 2

- 17.35 TV-nytt och vader.
17.30 Kalle Vrångelbäck. Del 2.
17.45 Barabappa. Farg.
18.00 Familjen White. En bildkrönika
i två delar från drottning Victorias
dagar.
18.50 Start 4. Farg. 7. The problem of
Pilkington.
19.05 Guen Tag, wie geht's? Farg. 1.
Wetten ist Ehrensache.
19.20 Regionalnytt.
19.30 Rapport med vader.
20.00 Sida vid sida. Farg. Engelsk se-
rie om kampen för kvinnlig rösträtt
1915. Dokument utifrån. Farg. Inter-
national reportage.
21.55 Kvällsöppet. Farg. Ake Wil-
helmsson.
22.40 TV-nytt och vader.

TV Onsdag

- Skol-TV:
8.30-8.50 Sju gissel, åk 1-3, gymn.
Farg. 1. Överbefolkning.
8.55 Lärarprogram: Laborativ mate-
matik, åk 1-4. 1. Addition och sub-
traktion.
9.20-9.35 Förr i världen, åk 3. 2. Staden.
9.45-10.00 Ute i världen - Turkiet,
åk 2. 1. En by vid floden Eufrat.
10.10-10.30 Klotet, åk 1-3. Farg. 12.
Hemligheter.
10.35-10.55 Elektrisk energi, åk 8. 1.
Elektriska maskiner.
12.00 Öst- och Västeuropa, åk 7. 2.
Att leva i Europa.
12.30-12.40 Vid Medelhavet, åk 5.
Farg. 1. Solkust.
12.45-13.05 Appell och dokument, åk
1-3, gymn. 1. Agiterande dikt.
16.30-17.00 Halvtem:
Händelsevis.
Snicker-Holgers verkstad. 3. Pric-
kens hemlighet.
Kan du det här? Jacob visar hur
han bäddar sin sång. Turkisk berättelse.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och vader.
18.05 Vår fantastiska värld. Farg. Vid
jordgloben: Arne Weise.
18.30 Sveriges magasin. Farg.
19.30 Anden i flaskan. Farg. Kärn-
kraften upplever många av oss som
något mystiskt, skrämmande - sa-
gas ande i flaskan.
21.00 Aktueilt och vader.
21.30 TV-nytt.
21.35-22.45 Jean Renoir tar till orda.
2. Spölet och aktörerna.

TELEVISION 2

- 17.35 TV-nytt och vader.
17.30 Kalle Vrångelbäck. Del 3.
17.45 ca Barabappa. Farg.
18.00 Journalen. Farg. Medicinsk
magasin - sammanställt av Göran
Karlforss. Kan vi utrota livmedor-
halscancer?
18.30 Herrskap och tjänstefolk. Farg.
19.20 Regionalnytt.
19.30 Rapport med vader.
20.00 Gyllene år. Farg. Serie av
Bengt Bratt. Del 2.
21.00 Vassar Kemal - ett författar-
porträtt av Barbro och Günes Kara-
buda. Farg.
21.45 Kvällsöppet. Farg. Ake Wil-
helmsson.
22.30 TV-nytt och vader.

TV Torsdag

- Skol-TV:
8.30-8.50 Afrika idag, åk 6. 2. One
Zambia - one nation.
9.00 Matematik, åk 4. 1. Decimalltal.
9.25-9.40 Rytm och rörelse, åk 3. 2.
Musiken, rörelsen och dansen.
9.45-10.05 Klotet, åk 1-3. Farg. 12.
Hemligheter.
10.40 Verksstadsindustrin genom ka-
meraöga. Farg. Åk 1-2, gymn. 4.
Ny teknik - nytt arbete.
11.00-11.15 Start 4. Farg. Engelsk
fortsättningskurs för vuxna.
Skol-TV:
12.00-12.15 Ute i världen - Turkiet,
åk 2. 1. En by vid floden Eufrat.
12.20-12.40 Musik 4, åk 6. 2. Nord-
amerikansk musik och dans.
13.10-13.30 Filmkunskap, åk 2, gymn.
Farg. 2. Att skapa en verklighet på
film.
13.35 Kraft-rörelse-arbete, åk 7. Farg.
2. Arbetet åter arbete.
14.00-14.20 Lärarprogram: Musik 5,
åk 5. 2. Program 2 för lärare.
14.30-14.50 Lärarprogram: Musik 4,
åk 4. 3. Program 3 för lärare.
16.30-17.00 Halvtem:
Sabbine.
Det här är jag.
Simon i riddandet.
Lina Lena - jugoslavisk saga.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och vader.
18.05 Ventilen. Farg. Om lusten och
olusten att läsa handlar årets första
Ventil.
18.30 Sveriges magasin. Farg.
19.30 Hjort Anders. Farg. Vi möter
den legendariske spelmannen Hjort
Anders i några unika filmsekvenser

- 20.00 Att födas. Måste vårt första
möte med världen vara fyllt av
smärta? Nej, säger den franske lä-
karen Fréderick Leboyer.
20.30 Fokus. Farg.
21.00 Aktueilt och vader.
21.30 TV-nytt.
21.35-22.20 Dave Allen på stubben.
Farg.

TELEVISION 2

- 17.35 TV-nytt och vader.
17.30 Kalle Vrångelbäck. Del 4.
17.45 Barabappa. Farg.
18.00 Vardagslagen. Farg. Kan man
byta något man köpt på rea?
18.05 Prins i Peking. Farg. Staffan
Hildebrand och Clas Bratt har be-
sökt Peking och den landsflyktige
kambodjanske statschefen prins Si-
hanouk.
18.50 Bygd i förvandling - Slagnäs.
Farg. Vi får följa arbetet i en av de
drygt 500 studiecirklar som under
studieåret 73/74 var engagerade i
den regionala kursen Bygd i för-
vandling, Norrbotten.
19.20 Regionalnytt.
19.30 Rapport med vader.
20.00 Burgmans blandning.
20.10 Någon borde säga - finländsk
kriminalserie efter K. Arne Bloms
romaner om brott bland stude-
nter. 1. Okant offer.
20.35 Karlsen och verkligheten. Farg.
Om vårens TV-serie om karlor.
21.00 Film som vapen. Om de ofta
härda villkoren för kämpande film-
arbetare världen över.
21.40 Kvällsöppet. Farg. Ake Wil-
helmsson.
22.20 Sportnytt.
22.50 TV-nytt och vader.

TV Fredag

- 8.30-8.55 Efter gymnasieskolan. Farg.
Skol-TV:
9.00-9.15 Förr i världen, åk 3. 2. Staden.
9.20-9.40 Studierorientering, åk 6. 2.
Att välja tillvälsämne.
10.00 Switch on! 17, åk 3.
10.10-10.30 Appell och dokument, åk
1-3, gymn. 1. Agiterande dikt.
12.20-12.40 Barnkunskap: Tidiga
skolor, åk 1, gymn. 1. Johan 10 år.
13.10-13.30 Lärar- och elevprogram:
Ellevens sociala utveckling. 2. Demo-
krati i skolan.
13.35-13.55 Socialkunskap: Problem i
vårld, åk 2, gymn. 1. Vera ett al-
koholfall.
14.00-14.20 Filmkunskap, åk 2, gymn.
Farg. 2. Att skapa en verklighet på
film.
16.30-17.00 Halvtem.
Från A till Ö - en resa orden runt.
17.25 Tapahtumia. Aktueilt magasin
för finsksprikiga.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och vader.
18.05 Film runt omkring: Ett sladdrigt
skal i gitter. Farg. Blitte Ailing och
Pia Holmquist om kläder.
18.30 Sveriges magasin. Farg.
19.30 Skuggorn. Farg.
19.55 Alvaric. Farg. Brushanespel
till musik.
20.00 En riddande ängel. Farg.
21.00 Aktueilt och vader.
21.30 TV-nytt.
21.35-22.15 Efter min näbb. Farg.

TELEVISION 2

- 17.00 Upp med händerna! Textat.
Farg.
17.15 Jonsson & Söner. Farg. Textat.
Del 5. Samspelet.
17.25 TV-nytt och vader.
17.30 Kalle Vrångelbäck. Del 5.
17.45 ca Barabappa. Farg.
18.05 Glarrmusikallisk bjuddblanding
med Rune Gustafsson eller Sven
Olsson lägger fingrarna emellan.
Farg.
18.30 Allan Smith & Jones. Farg.
19.20 Regionalnytt.
19.30 Rapport med vader.
20.00 Kvällsöppet. Farg. Bosse Lars-
son bjuder på kända tongångar till-
sammans med Bröderna Lindqvist
och gäster.
21.00 Avhållningsens tid är förbi.
22.00 Kvällsöppet. Farg. Ake Wil-
helmsson.
22.45 TV-nytt och vader.
22.50-23.40 Glädjehuset. Farg.